

T.C.
BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEMEL EĞİTİM ANABİLİM DALI

TÜRK MASALLARININ OKUL ÖNCESİ ÇOCUKLARINA
UYGUNLUĞUNUN İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

BERFİN ÇELİK

BALIKESİR, 2022

T.C.
BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEMEL EĞİTİM ANABİLİM DALI

TÜRK MASALLARININ OKUL ÖNCESİ ÇOCUKLARINA
UYGUNLUĞUNUN İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

BERFİN ÇELİK

TEZ DANIŞMANI

DOÇ. DR. SONNUR IŞITAN

BALIKESİR, 2022

T.C.
BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TEZ ONAYI

Enstitümüzün Temel Eğitim Anabilim Dalı'nda 201812575002 numaralı Berfin ÇELİK'in hazırladığı "Türk Masallarının Okul Öncesi Çocuklarına Uygunluğunun İncelenmesi" konulu YÜKSEK LİSANS tezi ile ilgili TEZ SAVUNMA SINAVI, Lisansüstü Eğitim Öğretim ve Sınav Yönetmeliği uyarınca 20/06/2022 tarihinde yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda tezin onayına OY BİRLİĞİ/OY ÇOKLUĞU ile karar verilmiştir.

Üye (Başkan) Prof. Dr. Mesut SAÇKES

İmza

Üye (Danışman) Doç. Dr. Sonnur IŞITAN

İmza

Üye Dr. Öğr. Üyesi Halil İbrahim KORKMAZ

İmza

.../.../...

Enstitü Onayı

ETİK BEYAN

Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Kuralları'na uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;

- Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde ve ortaya çıkan sonuçlarda herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu, bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

27/06/2022

Berfin ÇELİK

ÖNSÖZ

Eski sözlü kültürün ve aile sohbetlerinin konusu günlük olaylar ve çoğu zaman da masallar olmuştur. Bu anlatımlarda, hane halkı hep birlikte olduğu için, yaş farkı gözetilemez ve anlatım, ailenin bütün fertlerini kapsardı. Günümüze gelindikçe, bu sözlü kültürün, geniş aileden çekirdek ailelere geçiş sebebiyle yok olmaya başladığı fark edilmiştir. İnsanlar daha bireysel yaşamlar yaşamaya başlarken, toplu yaşamın olumlu getirileri de kaybedilme tehlikesine girmiştir. Bu durumu fark eden araştırmacılar, kültür kaybının en aza indirilmesi amacıyla masalları derlemeye başlamışlardır. Bu sayede sözlü ürünler son haliyle, yazılı ürünlere dönüştürülmüş olmuştur. Artık derlemeler neredeyse bitmiş ve sözlü kültürün son taşıyıcıları da aramızdan yavaş yavaş ayrılmaya başlamıştır. Bu noktada artık, derleme masal metinlerinin nitelikleri tartışılmaya başlanmıştır. Geçmişte masallar, çocuk-yaşlı ayrımı yapılmadan anlatılmaktaydı. Ancak, günümüz pedagojik bilgilerinin ışığında, artık çocukların yaş gruplarına göre, eski kültürümüzü de koruyarak masalların yeniden düzenlenmesi gerektiği anlaşılmıştır. Kültürü masallarla en iyi şekilde aktarmanın yolu, günümüze "özünü kaybetmeden" uyarlamaktan geçmektedir. Bu çalışma bu uyarlamalara katkı sağlamak amacıyla, geleneksel Türk halk masallarının okul öncesi dönem çocuğuna uygunluğunu incelemek amacıyla hazırlanmıştır.

Uzun yıllar boyunca üzerimde emeği ve etkisi olan, bana inancını hiçbir zaman yitirmeyerek beni yüreklendiren ve bu çalışmayı tamamlamamda çok büyük payı olan sayın ve sevgili danışman hocam Doç. Dr. Sonnur IŞITAN'a minnettarlığımı ve teşekkürlerimi sunarım.

Hedeflerime ulaşmam için her türlü desteği sunan ve hep yanımda olan sevgili annem Şule ÇELİK'e ile babam Şaban ÇELİK'e ve bu süreçte, özellikle psikolojik olarak beni destekleyen değerli dostlarım Semih ERAT'a ve Eda ÇELİK'e teşekkürlerimi sunarım.

BALIKESİR, 2022

BERFİN ÇELİK

ÖZET

TÜRK MASALLARININ OKUL ÖNCESİ ÇOCUKLARINA UYGUNLUĞUNUN İNCELENMESİ

ÇELİK, Berfin

Temel Eğitim Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Sonnur İŞİTAN

2022, 66 Sayfa

Bu çalışmanın amacı, Türkiye'de derlenmiş geleneksel Türk halk masallarının okul öncesi dönem çocuğuna; karakterlerin özellikleri, karakterlerin sayısı, karakterlerin işleniş şekilleri, masaldaki olay sayısı, masalın kurgu-planı, masalın içeriği, masalın dil ve anlatımı, masalın işlevi, masallarda bulunan değerler, masallarda bulunan resimlemeler, masallarda mekân ve zaman özellikleri açısından uygunluğunun belirlenmesidir. Nitel araştırma deseninde yapılan bu çalışmada, 5 adet derleme masal kitabı, amaçlı örnekleme türlerinden biri olan ölçüt örnekleme yöntemiyle seçilmiştir. Çalışma kapsamında, toplam 97 masal incelenmiştir. Araştırmacı, masalları değerlendirmek amacıyla, uzman görüşleri alarak, "Masal İnceleme Formu" geliştirmiştir. Bu araç kullanılarak masallar içerik analizi yöntemiyle analiz edilmiş ve bulgular sunulmuştur. Buna göre, incelenen masallarda en fazla; "Akıllılık", "Akılsızlık", "Aşk", "Kötülük" ve "İntikam" temalarına rastlanmıştır. Masallarda en çok rastlanan karakterler ise, sırasıyla; insan, doğaüstü karakter, hayvan, nesne ve bitkilerdir. Ancak, çocuk karaktere hiç rastlanmamıştır. İncelenen masallarda en sık görülen tipler sırasıyla; padişah, Keloğlan, şehzade, sultan ve devdir. Masallar işleniş olarak, çocuk açısından ilgi çekici bulunmuş, ancak masallarda şiddet ve korku öğelerine rastlanmıştır. Masal içindeki resimlemelerin çoğu metinle ilişkilidir, ancak resimlemelerdeki yüz ifadelerinin yeterince belirgin olmadığı, betimlemelerin gerçekçi olmadığı, renklerin birbiriyle uyumlu ve gerçekçi olmadığı görülmüştür. Dil ve anlatım özellikleri olarak çocuklar için seviye üstü kelimeler bulunmuş ve masallarda bolca tekerleme olduğu saptanmıştır. Araştırma sonucunda, kültürümüzün en değerli aktarıcılarından biri olan geleneksel masalların, okul öncesi

dönemdeki çocukların yaş ve gelişimsel özelliklerine göre düzenlenip, gerekli uyarlamaların yapılması önerilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Çocuk Edebiyatı, Masal, Okul Öncesi Dönem, Çocuğa Görelik, Çocuk Gerçekliğı.



ABSTRACT

EXAMINATION OF THE APPROPRIATENESS OF TURKISH TALES FOR PRESCHOOLERS (2022)

ÇELİK, Berfin

Master Thesis, Department of Primary Education

Advisor: Assoc. Prof. Dr. Sonnur IŞITAN

2022, 64 pages

The purpose of this study is to determine the suitability of traditional Turkish folk tales compiled in Turkey for preschool children in terms of characteristics of the characters, the number of characters, the way the characters are processed, the number of events in the tale, the plot-plan of the tale, the content of the tale, the language and expression of the tale, the function of the tale, the values found in the tales, the illustrations in the tales, the space and time features in the tales. In this study, which was conducted in a qualitative research design, 5 compiled tale books were selected with the criterion sampling method, which is one of the purposive sampling types. Within the scope of the study, 97 fairy tales were examined in total. To evaluate the tales, the researcher developed a "Tale Examine Form" by getting expert opinions. Using this tool, the tales were analyzed with the content analysis method, and the findings were presented. Accordingly, in the tales examined in the study, there were "Smartness", "Mindlessness", "Love", "Evil" and "Revenge" were found as themes. Moreover, the most common characters in fairy tales were humans, supernatural characters, animals, objects, and plants. On the other hand, no child characters were found in any of the fairy tales. The most common typologies in the analyzed tales were in order; padishah, Keloğlan, padishah's son, sultana (padishah's daughter), and giant. The tales were found interesting for the child, but violent and frightening elements were found in the fairy tales. Most of the illustrations in the tales were related to the text, however, it has been seen that the facial expressions in the illustrations were not clear enough, the descriptions were not realistic, and the colors were not harmonious and realistic. High-level words were found for children as language and expression

characteristics, and it was determined that there were plenty of rhymes in the tales. As a result of the research, it has been suggested that traditional tales, which are one of the most valuable transmitters of our culture, should be arranged according to the age and developmental characteristics of children in the preschool period and necessary adaptations should be made.

Keywords: Children's Literature, Tale, Preschool Period, Relativity to Child, Child Reality.



İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	iii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER	viii
TABLolar LİSTESİ.....	xi
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xii
1. GİRİŞ.....	1
1.1. Araştırmanın Problemi	1
1.2. Araştırmanın Amacı	1
1.3. Araştırmanın Önemi	2
1.4. Araştırmanın Varsayımları	2
1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları	2
1.6. Tanımlar	2
2. İLGİLİ ALANYAZIN	4
2.1. Kuramsal Çerçeve	4
2.1.1. Çocuk Edebiyatı.....	4
2.1.2. Çocuğa Görelik ve Çocuk Gerçekliği.....	5
2.1.3. Çocuk Kitaplarında Olması Gereken Ölçütler.....	7
2.1.4. Masal.....	9
2.1.4.1. Masalın Tanımı	9
2.1.4.2. Yaşlara Göre Masallar	10
2.1.4.3. Masalların Kaynağı.....	11
2.1.4.4. Masal Türleri.....	12
2.1.5. Masalların Yapısal Özellikleri.....	14
2.1.5.1. Tema/İzlek ve Konu.....	14
2.1.5.2. İleti/Mesaj ve Değerler	15
2.1.5.3. Karakterler	15
2.1.5.4. Tipler	16
2.1.5.5. Masallarda Dil ve Anlatım.....	16
2.1.5.6. Tekerlemeler	17
2.1.5.7. Yer ve Zaman.....	18
2.1.5.8. Resimleme.....	18
2.1.6. Masalların Çocuk Gelişimi ve Eğitimindeki Önemi	19

2.2. İlgili Araştırmalar	23
2.2.1. Yurt içi Araştırmalar	23
2.2.2. Yurt Dışı Araştırmalar	25
3. YÖNTEM.....	29
3.1. Araştırmanın Modeli	29
3.2. Evren ve Örneklem.....	29
3.3. Veri Toplama Araçları ve Teknikleri	30
3.4. Verilerin Toplama Süreci	31
3.5. Verilerin Analizi.....	31
4. BULGULAR VE YORUMLAR	32
4.1. Masalın Teması	32
4.2. Masalın Konusu.....	33
4.3. Masallarda Yer Alan Karakterler	34
4.4. Karakter Sayısı	35
4.5. Karakterlerin Fiziksel Özellikleri	36
4.6. Masallarda Yer Alan Tipler.....	37
4.7. Karakterlerin İşleniş Şekilleri.....	38
4.8. Konu-Plan Özellikleri.....	39
4.9. Masal İçeriği.....	41
4.10. Dil ve Anlatım	43
4.11. Masalın İşlevi	47
4.12. Resimler.....	49
4.13. Mekân ve Zaman Özellikleri.....	50
5. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	52
5.1. Sonuçlar.....	52
5.1.1. Masallarda Yer Alan Konu ve Temalara Ait Sonuçlar.....	52
5.1.2. Masallarda Yer Alan Karakterler ve Tiplere Ait Sonuçlar	53
5.1.3. Masallarda Yer Alan Karakterlerin İşleniş Şekillerine Ait Sonuçlar	54
5.1.4. Masallarda Konu-Plan Özelliklerine Ait Sonuçlar	54
5.1.5. Masalların İçeriklerine Ait Sonuçlar	54
5.1.6. Masalların Dil ve Anlatım Özelliklerine Ait Sonuçlar	55
5.1.7. Masalların İşlevlerine Ait Sonuçlar	56
5.1.8. Masallarda Yer Alan Resimlere Ait Sonuçlar	56
5.1.9. Masallarda Yer Alan Mekân ve Zaman Özelliklerine Ait Sonuçlar.....	57
5.2. Öneriler.....	57

5.2.1. Araştırmacılara Yönelik Öneriler	57
5.2.2. Masal İçeriklerinin Düzenlenmesine Yönelik Yayınevleri ve İlgili Uzmanlara Yönelik Öneriler.....	57
5.2.3. Öğretmenlere Yönelik Öneriler	58
KAYNAKÇA	59
EKLER.....	63



TABLÖLAR LİSTESİ

Sayfa

Tablo 1. Masalların Yer Aldığı Kitapların Künye Bilgileri	30
Tablo 2. Örnekleme Oluşturan Masallarda En Fazla Görülen İlk Beş Temanın Dağılımı	32
Tablo 3. Örnekleme Oluşturan Masallarda En Fazla Görülen İlk Beş Konunun Dağılımı	33
Tablo 4. Örnekleme Oluşturan Masallarda Geçen Karakterlerin Özelliklerinin Dağılımı	34
Tablo 5. Örnekleme Oluşturan Masallarda Geçen Karakter Sayılarının Dağılımı	35
Tablo 6. Örnekleme Oluşturan Masallarda Geçen Karakterlerin Fiziksel Özelliklerinin Dağılımı	36
Tablo 7. Örnekleme Oluşturan Masallarda Geçen Tipleme Özelliklerinin Dağılımı	37
Tablo 8. Örnekleme Oluşturan Masallarda Geçen Karakterlerin İşleniş Şekillerinin Dağılımı	38
Tablo 9. Örnekleme Oluşturan Masalların Kurgu-Plan Özelliklerinin Dağılımı.....	39
Tablo 10. Örnekleme Oluşturan Masalların İçerik Özelliklerinin Dağılımı	41
Tablo 11. Örnekleme Oluşturan Masalların Dil ve Anlatım Özelliklerinin Dağılımı	43
Tablo 12. Örnekleme Oluşturan Masalların İşlevsel Özelliklerinin Dağılımı	47
Tablo 13. Örnekleme Oluşturan Masallarda Yer Alan Resim Özelliklerinin Dağılımı	49
Tablo 14. Örnekleme Oluşturan Masallarda Yer Alan Mekân ve Zamansal Özelliklerin Dağılımı	50

KISALTMALAR LİSTESİ

Çev.	: Çeviren
Ed.	: Editör
MEB	: Millî Eğitim Bakanlığı
s.	: Sayfa
TDK	: Türk Dil Kurumu
vd.	: ve diğerleri
vs.	: vesaire

1. GİRİŞ

Bu bölümde; araştırmanın problemi, amacı, önemi, varsayımları, sınırlılıkları ve tanımları açıklanmıştır.

1.1. Araştırmanın Problemi

Araştırmanın problemini, Türkiye'de derlenmiş geleneksel Türk halk masallarının, okul öncesi dönem çocuğuna uygunluğunun belirlenmesi oluşturmaktadır.

1.2. Araştırmanın Amacı

Araştırmanın amacı, kültürümüzün önemli bir aktarıcısı olan derleme Türk halk masallarının, okul öncesi dönemi çocuğuna uygunluğunu incelemektir. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aranacaktır:

1. Geleneksel Türk halk masallarının içerik özellikleri okul öncesi dönem çocuklarının yaş ve gelişimsel özellikleri açısından uygun mudur?
2. Geleneksel Türk halk masallarının kurgu-plan özellikleri okul öncesi dönem çocuklarının yaş ve gelişimsel özellikleri açısından uygun mudur?
3. Geleneksel Türk halk masalları dil ve anlatım özellikleri, okul öncesi dönem çocuklarının yaş ve gelişimsel özellikleri açısından uygun mudur?
4. Geleneksel Türk halk masallarında yer alan karakterler ve tipler, okul öncesi dönem çocukları için uygun mudur?
5. Geleneksel Türk halk masallarında yer alan tema ve değerler, okul öncesi dönem çocuklarının yaş ve gelişimsel özellikleri açısından uygun mudur?
6. Geleneksel Türk halk masallarında yer alan resimler, okul öncesi dönem çocuklarının yaş ve gelişimsel özellikleri açısından uygun mudur?

1.3. Araştırmanın Önemi

Halk masalları kültürümüzün önemli sözlü edebiyat ürünlerinden biridir. Özellikle okul öncesi dönem çocukları tarafından beğeniyle dinlenen masalların derlenmesi, araştırılması ve uyarlanması son dönemlerde daha da önem kazanmıştır. Ülkemizde bolca masal derlendiği görülmektedir, ancak bu masalların çocuklara uygunluğunu araştıran çalışmaların oldukça sınırlı olduğu görülmüştür. Eğitimde kullanılması birçok farklı yönden faydalı olacak masalların, hedef kitlesi olan çocuklara hitap edecek şekilde düzenlenmesi önemlidir. Bu düzenlemelere öncülük etmesi amacıyla, bu çalışmada, derlenmiş Türk halk masallarının okul öncesi dönem çocuğuna uygunluğu farklı başlıklar altında incelenecektir.

1.4. Araştırmanın Varsayımları

Araştırmanın varsayımı şudur:

1. Masalların incelenmesinde kullanılan, araştırmacıların geliştirdiği "Masal İnceleme Formu" masalların, okul öncesi dönem çocuğuna uygunluğunu belirlemede yeterlidir.

1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırma, 5 derleme masal kitabının içinde bulunan 97 masalla sınırlıdır. Ayrıca, masalların çocuğa uygunluğunun tartışılması, 36-72 aylar arasındaki çocuklar ile sınırlıdır.

1.6. Tanımlar

Araştırmada sıkça kullanılan, başlıca tanımlar aşağıdaki gibidir.

Masal:

"Genellikle halkın yarattığı, hayale dayanan, sözlü gelenekte yaşayan, çoğunlukla insanlar, hayvanlar ile cadı, cin, dev, peri vb. varlıkların başından geçen olağanüstü olayları anlatan edebî tür (http-1)."

Çocukluk ve Okul Öncesi Dönem:

"Çocukluk kavramı literatürde, bebeklik (0-2 yaş) ile ergenlik (12-16 yaş) arasındaki dönem için kullanılmaktadır. Bu dönem "okul öncesi çocukluk dönemi" ve "okul çağı çocukluk dönemi" şeklinde ele alınmaktadır (S. Kardaş ve M.N. Kardaş, 2021, s. 51)."

Çocuk Edebiyatı:

"Dil gelişimlerine ve anlama düzeylerine uygun, gereksinimlerini de önceleyen bir yaklaşımla, çocuklara yaşam ve insan gerçekliğini sanatsal nitelikli dilsel ve görsel iletilerle sunan, onların duyu ve düşünce dünyalarında etkilenimler uyandıran yapıtların genel adıdır (Sever, 2007, s. 41)."

Çocuğa Görelik:

"Çocuğa görelik edebiyat eserlerinin çocukların yaş ve ilgilerine uygun olmasıdır (Şirin, 2007, s. 63)."

Çocuk Gerçekliği:

"Çocuğun düş dünyasını, beklentilerini, duygularını, düşüncelerini dikkate alarak yazılan ürünler, çocuklar için zevk aracı, yetişkinler için de çocuk dünyasını anlayabilmede rehberdir(Lüle, 2007, s. 19)."

2. İLGİLİ ALANYAZIN

Bu bölümde araştırmanın kuramsal çerçevesi ve alanyazındaki, konu ile ilgili araştırmalar sunulmuştur. Kuramsal çerçevede; çocuk edebiyatı, çocuğa görelilik ve çocuk gerçekliği, çocuk kitaplarında olması gereken ölçütler, masal, masallarının çocuk gelişimi ve eğitimindeki önemi konuları işlenmiştir. İlgili araştırmalar kısmında ise, yurt içinde ve yurt dışında konu ile alakalı yapılmış olan araştırmalar incelenmiştir.

2.1. Kuramsal Çerçeve

Alanyazına bakıldığında çocukluk kavramına olan bakış açısının değiştiği, çocukların yetişkinlerin küçük boyuttaki hali olmadıkları, çocukluk döneminin kendine has özellikleri olduğu ve birçok alanda da bu şekilde ayrıma gidilmesi gerektiği artık bilinmektedir. Bu durum özellikle çocuk edebiyatı alanında da karşımıza çıkmaktadır. Öncelikle “*çocuk edebiyatı*” alanında önemli kavramlardan biri olan “*çocuk gerçekliği*” ve “*çocuğa görelilik*” kavramlarını anlamak önem arz etmektedir.

2.1.1. Çocuk Edebiyatı

Çocuk edebiyatı kavramını açıklayabilmek için, önce “*edebiyat*” kavramına bakılmalıdır. Edebiyat, “Olay, düşünce, duygu ve hayallerin dil aracılığıyla sözlü veya yazılı olarak biçimlendirilmesi sanatı, yazın, gökçe yazın (http-1).” şeklinde tanımlanır. Çocuk edebiyatı kavramı ise açıklanması nispeten daha zor bir kavramdır. Alanyazında yeni bir kavramdır ve tanımıyla ilgili farklı görüşler bulunmaktadır (Kılıçaslan, 2019). Çocuk edebiyatı terimi geçtiğimiz yüzyılda kullanılmaya başlanmış çocuğa hitap eden ürün türlerini içerir ve bu çocuk edebiyatının çocuğun bilişsel, duyuşsal, kişilik ve estetik gelişimleri alanlarına katkı sağladığı bilinmektedir (Tunagür, 2021).

Lesnik-Oberstein, (2002) çocuk edebiyatını şu şekilde ifade eder: Çocuk edebiyatı varlığı kesinlikle belirli bir okuyucu kitlesiyle, yani çocuklarla olan varsayılan ilişkilere bağlı olan bir kitap kategorisidir.

Çocuk edebiyatı, çocuğun kitapla ilk karşılaştığı dönemi içine alır. Bu yönüyle çok önemlidir. İyi bir çocuk edebiyatı yazını, doğru kullanıldığı takdirde çocuğa kitap okuma ve öğrenme sevgisinin aşılmasında rol oynar.

Doğumdan 8 yaşına kadar olan yıllarda küçük çocuklar kim olduklarını ve dünyadaki yerlerini öğrenirler. İlk yıllarının sonunda, yakın çevrelerindeki insanların fiziksel görünümlerindeki farklılıkları ve benzerlikleri fark etmeye başlarlar (Njoroge vd. 2009). Çocukların gelişimlerini desteklemede önemli araçlardan biri çocuk edebiyatı ürünleridir. Bu dönemde çocuklara farklı türlerde edebiyat ürünleri sunmak önemlidir.

Resimli kitaplar, bölüm kitapları, şiir ve kurgusal olmayan metinlerin tümü; çocukların deneyimlerini, dünyadaki insanlar ve yerler hakkındaki görüşlerini yansıtabilecek dünyalara açılan pencereler sunar (Melendez, 2015).

2.1.2. Çocuğa Görelilik ve Çocuk Gerçekliği

Çocuk edebiyatı ürününü ancak “*çocuğa görelilik ilkesi*”ne uygun ve “*çocuk gerçekliği*”ni göz önünde bulunduran bir eser olmasıyla işlevsel olabilmektedir. Çocuğa görelilik ilkesi, edebiyat ürününün; çocuğun ilgi ve ihtiyaçlarını, gelişim düzeyini ve çocuk gerçekliğini göz önünde bulundurularak hazırlanmasıdır. Çocuk gerçekliği ise, kısaca çocuğun dünyayı gördüğü penceredir. Çocuklar dünyaya yetişkinlerden farklı bakar, bu sebeple çocuğun bakış açısıyla düzenlenmiş bir edebiyat ürünü çocuk gerçekliğini yansıtacaktır (Sarıkaya ve Aydeniz, 2021). Çer, (2016) çocuk gerçekliğiyle yazılmış bir eserin çocuğun ilgi ve ihtiyaçlarına hitap ettiğinden ve çocuğun dikkatini üstüne çekerek farklı işlevler sergilediğinden belirtir. Örneğin; korkularıyla yüzleşip, onlarla nasıl baş edebileceğine dair fikir edinmesi bu işlevlerden biridir.

Lesnik-Oberstein, (2002) çocuk edebiyatının "çocuklar için iyi kitaplar" olarak anlamı olduğunu ve bu anlamı, "çocuk edebiyatı" etiketi içindeki iki kurucu terimin - çocuk ve edebiyat- birbirinden ayıramayacağını söyler.

Nodelman, (1992'den aktaran Violetta-Eirini, 2016) çocuk edebiyatı eserlerinin özelliklerini şu şekilde tanımlamaya çalışmıştır: Çocuk edebiyatı eserleri;

- Basit yapıdadır,
- Eyleme odaklanır,
- Çocukluğa hitap eder,
- Çocuğun görüşlerini ifade eder,
- İyimserdir,
- Hayali olma eğilimindedir,
- Romantizmin farklı bir biçimidir,
- Masumiyet içerir,
- Öğreticidir,
- Tekrarlayıcıdır,
- İdeal olan ile öğretici olanı dengeleme eğilimindedir.

Temizyürek, Şahbaz ve Gürel, (2016) çocuk edebiyatı ürünlerinde, eserin çocuğa göre olmasının önemine dikkat çeker. Ayrıca, çocuğa göre olmayan bir edebiyat ürününün çocuğa dil gelişimi alanında katkı sağlamamakla birlikte, psiko-sosyal gelişim alanında zararlı etkilerinin bile olabileceğinden bahseder. Edebiyat ürünü oluşturulurken, çocuğun seviyesi ve gelişim düzeyleri dikkate alınmalı ve kitaplar yaşına ve gelişim özelliklerine göre oluşturulmalıdır. Bu noktada yakından-uzğa, bilinenden-bilinmeyene ilkeleri unutulmamalıdır. Kelimeler, çocuğun anlama düzeyini aşmayacak şekilde, metne yayılmış halde verilmelidir.

Çocuğa görelik ilkesine uymayan bir edebiyat eserinin, çocuğa zararlı olabileceğine değinilmiş olmasına karşın, çocuğa göre olan ve çocuk gerçekliğini göz önünde bulundurmuş olan eserlerin çocuklara birçok alanda fayda sağlayacağı bilinmektedir. Ayrıca çocuk kitapları cesaret kırıcı olmaktan çok, iyimser olma eğilimindedir. Kitaplarda kullanılan dil, çocuk odaklıdır. Kurgu, belirgin bir düzen altında şekillenir (Violetta-Eirini, 2016).

Çocuk kitaplarının çocuklara sayısız faydası bulunmaktadır. Aşağıda, çocukların kitap okumaktan ve dinlemekten elde ettikleri belirli faydalardan birkaçı yer almaktadır:

- Çocuk ve yetişkin okuyucu arasındaki bağı güçlendirir,
- Çocuklara hayal dünyasına veya heyecan verici bir maceraya kaçmanın zevkini yaşatır,
- Çocukların hayatlarını zenginleştirir ve okumaya karşı olumlu bir tutum geliştirmelerini sağlar,
- Bilişsel gelişimi destekler,
- Sözcük dağarcığını destekler ve sözdizimi kurallarını kazandırır,
- Öykü ve metin yapılarına aşina olmayı sağlar,
- Hayal güçlerini canlandırır ve genişletir,
- Dikkat sürelerini uzatır,
- Diğer insanların duygu ve sorunlarıyla empati kurmalarını sağlar,
- Kendi duygu ve problemleriyle başa çıkmanın yollarını öğretir,
- Dünya hakkında bilgilerini genişletir,
- Yeni konulara ve hobilere ilgi geliştirmelerine olanak sağlar,
- Kendi kültürlerinin ve diğer kültürlerin mirasını kavramalarını sağlar,
- Doğa hakkında yeni bilgiler edinmelerini sağlar,
- Tarihi kavramalarını destekler,
- İllüstrasyonlar aracılığıyla estetik gelişimi teşvik eder (Ken, tarihsiz).

Çocuk edebiyatı eserlerine değinecek olursak geleneksel olarak, çocuk edebiyatı ders kitaplarından farklı olarak resimli kitaplardır. Resimli kitaplar ise Huck vd., (1997) tarafından hem kelimelerin hem de resimlerin ayrılmaz bileşenler olduğu kitaplar olarak tanımlamıştır. Resimli kitaplar kavramı aslında şemsiye bir kavramdır. Resimli kitapların geniş şemsiyesi içinde, geleneksel edebiyat ürünleri (mitler, folklor, peri masalları, fabllar, kısa hikayeler, dini hikayeler), hayali kurguda eserler, şiir, gerçekçi kurguda eserler (bilgi veren kitaplar, tarihi kitaplar, biyografi, otobiyografi ve bilim kurgu eserleri) yer almaktadır (Russel, 1991). Bu sınıflama, okul öncesi ve ilkokul dönemindeki çocuklar içindir.

2.1.3. Çocuk Kitaplarında Olması Gereken Ölçütler

Çocuk kitaplarında çocuğa görelilik ve çocuk gerçekliği kavramları bağlamında olması gereken birtakım ölçütler bulunmaktadır. Weih, (2015) kurgusal(hikâye) çocuk kitaplarını, aşağıdaki başlıklar altında değerlendirmiştir:

Hikâyenin Geçtiği Yer:

- Hikâyenin yeri, kelimelerle, resimlerle veya her ikisinin birleşimiyle açıkça tanımlanmalıdır.
- Hikâyenin zamanı, kelimelerle, resimlerle veya her ikisinin birleşimiyle açıkça tanımlanmalıdır.
- Hem zaman hem de yer, kitabın başlarında -ilk birkaç sayfada- ele alınmalıdır.

Problem veya Çatışma:

- Problem veya çatışma, ilk birkaç sayfada açıklanmalıdır.
- Bazı yazarlar, okuyucuya, ne olacağını sezdirmek için önceden haber verme yöntemini kullanır veya bazı detayları açıklarlar.
- Problem/çatışma; çocuklar için önemli olan, göze çarpan, kayda değer olan, çocukların yaşamlarıyla ilgili olan ve ilgilerini en üst düzeye çıkaran bir konu olmalıdır.
- Sorun; öğretmen olarak sizin de ilginizi çekmelidir. Çünkü sizin ilginizi çekmiyorsa muhtemelen, çocukların da ilgisini çekmeyecektir (Weih, 2015).

Karakterler:

- Karakterler çocukların ilgisini çekecek nitelikte olmalıdır.
- Karakterler çocuklara benzer veya onlardan çok farklı olabilir.
- Karakterler hayvan ise; yazar, onları bütünüyle insana benzer bir şekilde geliştirmelidir (Aşağıdaki diğer ölçütlerde, “karakterler” kelimesi aynı zamanda bir hikayedeki karakter olarak “hayvan” gibi diğer karakterleri de içermeyi amaçlamaktadır). Bu durum karakterleri çocuklarla alakalı yapacaktır.
- Karakterler, ilk birkaç sayfada kelimelerle veya resimlemelerle açık ve kapsamlı bir şekilde tanımlanmalıdır. Resimlemelerde karakterler yoksa, bu durumda betimlemeler iyi olmalıdır ki çocuklar, karakterlerin hayali görüntüsünü zihinlerinde yaratabilsinler.
- Karakterler; davranışları, konuşmaları ve düşünceleriyle gösterdikleri, çok katmanlı bir kişiliğe veya nitelikler bütününe sahip olmalıdır.
- Karakterlerin davranışları ve düşünceleri hikâye boyunca değişmeli ve gelişmeli, aynı veya durağan kalmamalıdır.

- Karakterler çeşitli duyguları yaşamalıdır: Üzüntü, neşe, cesaret, korku, şaşırma, mizah -çocuklar mizahtan zevk alırlar ve özellikle karakterin tüm duygularına eşlik ettiğinde bunu anlayabilirler- (Weih, 2015).

2.1.4. Masal

Okul öncesi dönemde çocukların çok sevdiği kitap türlerinden biri de masallardır. Bu bölümde masallara ilişkin genel bilgiler yer almaktadır.

2.1.4.1. Masalın Tanımı

Modern çocuk edebiyatı, çoğu çocuğun potansiyel olarak keyif alabileceği kısa öyküler, resimli kitaplar, çizgi romanlar, dergiler, çizgi filmler ve şiirleri içermektedir. Çocuk edebiyatı, çocuklara okuma materyali ve eğlence sağlama ihtiyacına paralel olarak hızla büyümektedir. Son yıllarda modern çocuk edebiyatı iki farklı bakış açısıyla sınıflandırılmıştır: “belirli türde kitap” veya hedef dinleyicilerin/okuyucuların yaşlarına göre kitap. Masallar, sözlü geleneklerden kaynaklanan bir kültürel mirastır ve genellikle çocuklar tarafından çok sevilir. Bunun nedenleri; masallarının genellikle çocuklara ebeveynleri tarafından anlatılması ve çocuk ve bu zaman diliminin ebeveyn arasında kurulan eğlenceli zamanlardan biri olmasıdır (Rahman, 2017).

Masal çoğu kaynakta farklı bir şekilde tanımlanmıştır. Masal deyince ilk aklı gelen şeyi söyleyecek olursak, masal; genelde geçmiş zamanın bilinmeyen bir noktasında ve bilinmeyen bir yerde geçen, olağanüstü karakterler ve olağanüstü olaylar barındırabilen, tekerlemeyle başlayan ve tekerlemeyle biten, sonunda hep iyilerin mutlu olduğu ve kötülerin cezalandırıldığı halk sözlü edebiyatı ürünleri olarak tanımlanabilir. TDK'ye göre "Genellikle halkın yarattığı, hayale dayanan, sözlü gelenekte yaşayan, çoğunlukla insanlar, hayvanlar ile cadı, cin, dev, peri vb. varlıkların başından geçen olağanüstü olayları anlatan edebî tür (http-1)." şeklinde tanımlanır.

Tezel, (2019) "Türk Masalları" isimli derleme masal kitabının önsözünde masal kelimesinin kökeninde "mesel" kelimesinin olduğundan bahseder. "Mesel"in, halk arasında çok bilindik olan öğütler; "Darb-ı Mesel"in ise, atasözleri anlamında kullanıldığından bahsederek, bu çıkarımın bir nevi sağlamasını yapar. Sonuç olarak Masal kelimesi, köken olarak Arapça bir kelime olan "Mesel"den gelmektedir.

Masal, insanın kendisi ve çevresiyle ilgili düşünce, gözlem, istek ve hayallerinin geçmişten günümüze değişerek gelmiş, geleneksel anlatımla bize ulaşmış eserlerdir (Tanju, 2015).

Masallar yazarı belli olmayan, millet ürünü eserlerdir. Tarihin hafızasını çocuğa taşıyarak, onu milli ve evrensel değerler yönünden eğitir. Üstelik bu gizil öğrenme yoluyla gerçekleşir. Çocuklara hitap eden bu eserler, aynı zamanda estetik duygusunu da edinmesine katkı sağlar (Karatay, 2007).

Teknik olarak masal terimi genellikle ütöpik bir şeyi tanımlamak için kullanılır. Ayrıca olay örgüsü doğru olamayacak gerçekleri içermektedir. Bu sebeple masal, konusu gerçekmiş gibi anlatılan ve tarihteki etkili olayları anlatan efsane türünden ayrılır (Rahman, 2017).

Masal türü, mitler ve efsanelerle benzerdir. Üçü de eski zamanlarda söylenmiş ve sözlü kültürle günümüze ulaşmıştır. Konu ve karakterlerin özellikleri, ayrımlarının yapılmasını sağlar. Bazı kaynaklarda, bu üç türden birlikte bahsedilir.

Geleneksel çocuk edebiyatı (efsaneler, mitler ve masal) çocuklara dünyayı daha iyi anlamalarını sağlar. Her hikâye, bir kültüre dayanmaktadır ve kültürün dünyası sınırsızdır (Wolkstein, 2002'den aktaran; Violetta-Eirini, 2016).

Efsanelerin, mitlerin ve masalların anlatılması veya okunması, çocuğun ruhunu ve hümanizmini beslemenin bir yoludur. Donna E. Norton'a (1991'den aktaran Violetta-Eirini, 2016) göre, çocuklar erken kültürel gelenekleri anladıkça, kültürü öğrendikçe ve çeşitli mitleri okudukça, diğer insanların kültür ve sanatını takdir etmeyi öğrendikçe dünyayı anlamaları da büyür.

2.1.4.2. Yaşlara Göre Masallar

Çocukların yaşına göre masallar şu şekilde sınıflanmaktadır:

- Okul öncesi çocuklara okunacak ve anlatılacak masallar,
- Okul çağındaki küçük çocuklar için önerilen masallar,
- Orta yaşlı ve daha büyük çocuklara okuması tavsiye edilen masallar (Tursunmurotovich, Eraliyevich ve Shuhratovich, 2020).

Okul öncesi çocuklar için önerilen masalların net, basit ve kısa olmalıdır. Bu yaştaki çocuklar henüz evren hakkında tam bir bilgiye sahip değiller. Bu nedenle

kendilerine önerilen masalların; doğa, yaban hayatı, dostluk, topluluk, anlayabilecekleri ahlaki değerler hakkında olması ve masalların bol illüstrasyona sahip olması önerilmektedir.

Dede, (2017) "Hadi Masal Anlatalım" isimli kitabında okul öncesi dönemde yaşlara göre masal seçimini şu şekilde belirtmiştir:

0-2 yaş: Ninni, tekerleme ve parmak oyunları ile çocuk masala hazırlanmalıdır.

2-4 yaş: Çocukların ilgisini daha çok çektikleri ve daha kısa oldukları için hayvan masalları tercih edilmelidir.

5 yaşından itibaren: Daha gerçekçi ve fantastik masallara geçilebilir.

Yine çoğu insanın, çocukluktan itibaren çok sevdiği bir masalı bulunmaktadır. Masallar genellikle çocuklara yatmadan önce okunur veya anlatılır ve bu edebiyat ürünleri genellikle ilk dinledikleri metinler arasındadır. Masallarda sihirler, kaleler bulunur ve kraliyetle ve mutlu bir sonla sona erer. Bu sebeple çocuklar tarafından çok sevilirler (Dorsey, 2006).

2.1.4.3. Masalların Kaynağı

Son olarak masalların kaynağına değinecek olursak, çok eski zamana dayanması ve sözlü kültürle günümüze ulaşması sebebiyle, masalların kaynakları hakkında net bir şey söylemek mümkün değildir. Ancak, farklı araştırmacılarca sunulmuş teoriler mevcuttur.

Temizyürek, Şahbaz ve Gürel'in, (2016) çalışmasında sıraladığı 4 teori şu şekilde özetlenebilir:

Mitoloji okulu: Masalların kaynağının Hint-Avrupa mitolojisi olduğunu öne süren teoridir.

Hindoloji okulu: Masalların Hindistan'dan çıkarak dünyaya yayıldığını öne süren teoridir.

Antropoloji okulu: Kurucuları Edward Taylor ve Andrew Lang olan bu okulun görüşüne göre masallar ilkel hayatın kalıntılarıdır.

Psikoloji okulu: Masalların Kaynağının eski rüyalar olduğunu öne süren teoridir. Teorinin sahibi ise Alman halkbilimci Von der Leyen'dir.

Geleneksel toplumlarda masallar nesilden nesile aktarılır. Edebi eserler olarak anonimdirler. Bazen birçok versiyonları vardır, bu nedenle belirli bir peri masalının kökeni artık kesin olarak bilinmemektedir. Geleneksel toplumlar için bir hikâyenin kaynağının izlerini aramak genellikle çok önemli değildir. Somut olmayan bir kültürel miras olarak peri masalları, ahlaki bir mesajı iletmede değerli bir araç olarak kabul edildiğinden toplum tarafından hala yaşatılmaktadır (Rahman, 2017).

Sikharulidze'e (2012) göre, masallar insanların sanatsal düşüncesinin özelliklerini, ideallerini ve özlemlerini tam olarak ifade ettiği için halk sanatlarında öne çıkan edebi eserlerden biridir. Bir peri masalı sözlü bir hikâyedir ve sanatsal bir kurguya dayanır. Eskidir ancak, ilk peri masalının tam olarak ne zaman yaratıldığını söylemek imkansızdır.

2.1.4.4. Masal Türleri

Masallar halkın oluşturduğu sözlü kültürden geldiği ve yapıları buna uygun olmadığı için sınıflamaya gitmek tam anlamıyla mümkün değildir. Ancak genel bir ayrıma gidilecek olursak, "Hayali Masallar" ve "Gerçekçi Masallar" diye bölebiliriz (Tezel, 2019). Masalları inceleyen araştırmacılar, farklı sınıflamalarda da bulunmuşlardır.

Aarne vd., (Propp, 1998; Thompson, 1966'den aktaran Harun ve Jamaludin, 2013) masal sınıflandırma sistemi geliştirmiştir. Sınıflandırma sistemleri masalları sırasıyla türe, motife ve işlevlerine göre sınıflandırır. İlk iki sınıflandırma indeksinin ikili olarak çalıştığı ve birbirini tamamladığı biliniyor, ancak üçüncüsü Propp (1998'den aktaran Harun ve Jamaludin, 2013) ise farklı bir düşünce okulundandır ve masallar için bir model geliştirmiştir.

Propp'un (1998'den aktaran Harun ve Jamaludin, 2013) modeli birbirini takip eden 31 "*işlev*"den, yani bir bütün olarak anlatı ile ilişkili olarak işlev gören adımlardan ve dramatik şahsiyet envanterinden oluşur. Ele aldığı yedi dramatik şahsiyeti şunlardır: kötü adam, bağışçı, yardımcı, prenses/aranan kişi, sevk memuru, kahraman ve sahte kahramandır.

Başka bir sınıflamaya göre masallar: sihirli masallar, hayvan masalları ve gündelik-gerçekçi masallar olarak üçe ayrılır (Sikharulidze, 2012).

İlk sınıflandırma sistemi halk masallarının temalarına dayanmaktadır. Masalların türleriyle ilgili farklı şekiller görülmekle birlikte en çok kullanılan sınıflama Tompson'a aittir. Tompson'a göre masalların türleri:

- “1. Hayvan Masalları
2. Asıl Halk Masalları
3. Güldürücü Hikayeler, Nükteli Fıkralar
4. Zincirlemeli Masallar
5. Sınıflamaya Girmeyen Masallar (Sakaoğlu, 1999'dan aktaran Tanju, 2015, s. 95).”

Ayrıca Oğuzkan'ın (2013) belirttiği gibi masalların, halk masalları ve edebi masallar olmak üzere iki türü vardır:

Edebi masallar: Edebi masallar belli bir yazar tarafından kaleme alınan masallardır ve bu yönü onları halk masallarından ayırır. Halk masalları daha sade bir dile sahiptir ancak, bu türde dil açısından daha sanatsal ve süslü bir dil görülür.

Halk masalları: Kültürün önemli aktarıcısıdır ve genellikle sözlü olarak günümüze gelmiş, sonrasında araştırmacılarca derlenerek yazılı hale getirilmiştir. Bu masal türünü sözlü olarak aktaran kişiler "Masal ninesi" diye adlandırılan, masal anlatıcısı kadınlardır. Masal anlatıcılığında, jest ve mimik kullanmak önemlidir. Masalda olay, büyük önem taşımakla birlikte, anlatım dili sade ve akıcıdır. Cumhuriyet yıllarında, geleneksel masallarımızın derlenmesinde Ziya Gökalp'in (1878-1924) çalışmaların öncülük etmiştir (Oğuzkan, 2013).

Masalların bilimsel olarak incelenmesi, onların kategorize edilmesine yol açmıştır. Loukatos'a (1992'den aktaran Violetta-Eirini, 2016) göre, Yunan masallarını aşağıdaki şu kategorilere ayrılır:

Sihirli Masallar: Derin büyüsel kanıtlara sahip devlere, ejderhalara, cadılara vb. atıfta bulunur.

Anlatı Masalları: Onların dünyası insan toplumudur. Bildiğimiz romanlara benziyorlar.

Dini Masallar: Azizlerin hayatlarından ilham alırlar.

Şakacı veya Satirik Masallar: Beceriksiz karakterlerin, ejderhaların vb. acılarına atıfta bulunurlar.

Bunlardan başka; fabllar, destanlar ve efsaneler ise Oğuzkan'ın (2013) masalımsı eserler olarak adlandırdığı türlerdir.

Masalın kendi içinde bölümlere ayrılır. Oğuzkan, (2013) halk masallarının üç bölümden oluştuğunu belirtir: döşeme, gövde ve sonuç.

Döşeme: Bu ilk bölümde tekerleme bulunur. Bu kısım çocuklar için ilgi çekici olan kısımdır.

Gövde: Masaldaki olayların yer aldığı, konunun işlendiği kısımdır.

Sonuç: Masal sonunda yine tekerleme bulunur (Oğuzkan, 2013).

Ayrıca Oruç, (2019) masal bölümlerini "serim", "düğüm" ve "çözüm" olarak 3 bölüme ayırır.

Serim: Giriş kısmıdır, masalda geçen karakterler bulunur ve olaylar tanıtılır.

Düğüm: Masaldaki problem durumunun yaşandığı kısımdır.

Çözüm: Problemlerin çözüldüğü, mutlu sonla biten kısımdır (Oruç, 2019).

2.1.5. Masalların Yapısal Özellikleri

Bu bölümde masalın iç yapı özelliklerinin hepsi ve bazı dış yapı özellikleri gösterilmiştir. Bölümleri ayrı ayrı incelemeden önce, masalın yapı özelliklerinin nasıl olması gerektiğine değinmek yerinde olacaktır. Oğuzkan (2013) çocuk masallarında aranan genel nitelikleri şu şekilde sıralamıştır:

Masallar;

- Durağan olmayan, canlı olaylar,
- Sade ve akıcı dil,
- Şaşırtıcı son içerir,
- Kahramanların ve anlatımın her anlamda iyi örnek olmalı,
- Genellikle çocuğa keyif verici ve iyi hissettiren unsurlar içermeli,
- Korku ve üzüntüye sebep olmamalı,
- Çocukları boş inançlar ve kaderciliğe yöneltmemelidir.

2.1.5.1. Tema/İzlek ve Konu

Boratav'a (2009) göre, masallar çok çeşitli ve farklı özelliklere sahiptir. Masalların belirli konuları yoktur. Ancak, masalların içinde konular belirgindir.

Masallarda iki uçlu salt durumlar (iyi-kötü savaşı gibi) bulunur. Masallar, insanlar için yapılabilmesi oldukça zor durumları, doğaüstü güçlerle zor engellerin üstesinden gelme gibi konuları kapsamaktadır.

Masallarda tek bir konu ve tema olması oldukça zordur. Bu sebeple, doğrudan, masalın temalarını ve konularını inceleyen çalışmalara alanyazında rastlanmamıştır. Çünkü masallar, genelde birçok konu ve temanın birleşiminden oluşur.

2.1.5.2. İleti/Mesaj ve Değerler

Dede, (2017) masal okuyan ve anlatıcısının önemini vurgular ve masallara iletileri okuyan tarafından verildiğini söyler. Masal anlatıcısı kendine göre masalı yorumlar, kendinden farklı formlar katar, farklı iletiler sunabilir (Dede, 2017). Kısacası konu ve temada olduğu gibi masala da tek bir değer, tema olmaz, özellikle uzun ve zincirleme masallarda birden çok tema ve ana fikir olabilir.

Masalın iletileri yoluyla aktarılan kültürel ve ulusal değerler, çocukların eğitimini açısından önemlidir. Ayrıca değerlerin eğitimi masal ile gerçekleştirildiğinde çocuklara ulaşması daha kolay ve etkili olacaktır. Okul Öncesi Programında (Millî Eğitim Bakanlığı, [MEB], 2013) da bu konuya değinilmiştir:

Kendi değerlerini tanıyarak büyüyen bir çocuk, ileride sorumluluk duygusuna sahip bir birey olacaktır (MEB, 2013). Böylelikle okul öncesi dönem çocuklarına değer kazandırmada kullanılabilecek edebi eserlerdendir.

2.1.5.3. Karakterler

Masallarda en çok karşılaşılan karakterler insan, hayvan ve doğaüstü karakterlerdir. Karakter deyince masalın içinde hareketli bir şekilde yer alan her şey düşünülebilir. Masallarda karakterler çok çeşitlidir. Zıt uçlu karakterler (iyi-kötü, güzel-çirkin gibi) oldukça fazladır (Aydın, 2021).

Boratav, (2009) masallardaki kadın karakterlerine dikkat çekmiştir. Masalların aktarıcıları çoğunlukla kadınlardır ve masallarda özellikle kadın karakterleri önem taşır. Ancak eski zamanlarda kadınlara atfedilen toplumsal değer daha farklı ve zayıf olduğundan, aslında kadınlar masal içinde var olma savaşı verirler.

Masallar, sadece çocuklara değil her yaştan insana hitap etmektedir. Ancak daha çok, çocukların dinlemekten keyif aldıkları anlatılardır. Masallarda bebekler veya ergenlik çağındaki genç karakterler görülebilmekle birlikte, bu çağlar arasındaki çocuk karakterine yok denecek kadar az rastlanması ilgi çekici bir unsurdur. Oysaki çocuk dinlediği eserdeki kahramanla kendisini özdeşleştirir. Kendi yaşına yakın olan karakterler çocuğun oldukça ilgisi çekecektir (Sarıkaya ve Aydeniz, 2021)."

2.1.5.4. Tipler

Tipler ile karakter arasındaki en büyük ayrım, tiplerin birden fazla masalda veya edebiyat ürününde tekrar etmiş, bilindik karakterler olmalarıdır. Tiplerin, belli başlı özellikleri vardır, bazen isimleri farklı masallarda farklı geçse de özelliklerine bakılarak hangi tipleri ifade ettiği anlaşılabilir.

Tezel, (2019) "Türk Masalları" kitabının önsözünde Türk masalları için beş tipleri; dev, cadı karı, zenci Arap, padişahlar ve Keloğlan olarak sınıflamıştır. Bunlar geleneksel masallarımızda en sık rastlanan tiplerdir ve bir masalda birden çok tipleri rastlanabilmektedir

Genelde, masaldaki kadın tipinin statüsü evlenerek değişmekte, sınıf atlamaktadır. Bilindik ve önemli tiplerden biri Keloğlan'dır. Çünkü Keloğlan en yeni masal tiplerinden biri olarak, her anlamda halkı ve halkın padişah gibi güçlere karşı açtığı pasif savaşı temsil eder. Çok zeki ve kurnazdır, böylelikle padişahları bile zekasıyla alt emektedir Keloğlan masalları, yoksul olduğu için hor görülen bu gencin ulaştığı başarıları işler. Bir diğer karakter ise Köse tipleridir ve Keloğlan'ın zıttıdır. Keloğlan'ın aksine, Köse kötüdür ve masal sonunda Keloğlan'a yenilir (Boratav, 2009).

2.1.5.5. Masallarda Dil ve Anlatım

Masallar sözlü edebiyat ürünüdür ve dil bakımından oldukça zengin ve süslü bir yapıya sahiptir. Ancak içerik olarak sade bir anlatıma sahiptir, metin içerisinde sıkça tekerleme, deyim ve atasözü barındırır. Bu sebeple çocuklar için dil açısından önemli ve zengin kaynaklardır.

Ancak, özellikle okul öncesi eğitim için düşünüldüğünde tarihi çok eski olan masalların dili güncel olmaktan, gün geçtikçe uzaklaşmaktadır. Bu da uyarlanmamış halk masallarının, çocuklar tarafından anlaşılmasını zorlaştırmaktadır. Çünkü içinde, artık kullanılmayan kalıplar ve kelimeler barındırır. Bu sebeple, masalların özlerini koruyarak çocuklara ve güncel Türkçeye uyarlanması önem arz etmektedir. Yükselen, (2015) uyarlamanın nasıl olması gerektiği ile ilgili olarak; okul öncesi çocuklar için onların aşına olacakları sözcükleri içermeli, soyut anlamları içeren cümlelerden arınmalı, çocukların ruh dünyalarına uygun olmalı, cümlelerde zamanlar tek zamanlı olmalı ve kök fiillerden oluşmalı, detayı betimlemelerden kaçınılmalı, sade anlatım tarzı benimsenmeli, çocukların yaşına uygun ifadeler olmalıdır şeklinde belirtmiştir. Benzer olarak Köşeler, (2009) çocuk kitaplarında; argo sözcüklerin olmaması gerektiğini, artık kullanılmayan deyim ve kelimelerin kullanılmasının yanlış olacağını vurgulamıştır.

2.1.5.6. Tekerlemeler

Tekerlemeler masalın büyük ve önemli bir kısmıdır. Masallar bölümlere ayrılırken tekerleme türü, tekerlemelerin özellikleri belirleyici olmaktadır. Konuşulan dilin zenginliğini vurgulayan etmenlerden biri olan tekerlemeler; ayrıca içerdikleri ses tekrarları, ses oyunları, kafiyeler ile hem çocukların ilgisini masala çekmekte hem de ses bilgisel farkındalık sağlamakta kullanılır.

Tekerlemeler, çocuğun doğumundan itibaren hem ev hem arkadaş çevresinde eğlendikleri, oyun sırasında kullandıkları üründür. Bol tekrar ve uyak barındırması çocukların dil gelişimlerine katkılar sağlamaktadır (Aydın, 2021).

Ayrıca masal dışında çocukların oyunlarında kullandıkları tekerleme türleri de vardır. Erdal, (2007'den aktaran Aydın, 2021) masal tekerlemelerini şu şekilde ayırmıştır:

"Masal tekerlemeleri:

- Masal başı tekerlemeleri
- Masal ortası tekerlemeleri
- Masal sonu tekerlemeleri (Erdal, 2007'den aktaran Aydın, 2021, s. 226)"

Alanyazında masal başı tekerlemeleri, masalın döşeme kısmını oluşturmaktadır. Masala bu şekilde giriş yapılması, dinleyicilerin ilgisini çeker ve alakasız eğlenceli sözcükler sayesinde metnin eğlenceli ve hayali olacağı vurgusunu

yapılmış olur. Masal ortası tekerlemelerinin belli bir düzeni yoktur ve masal içinde anlatıma yardımcı olmak için kullanılan tekerlemelerdir. Masal sonu tekerlemeleri, aynı zamanda dilek, dua veya üç elma bölümü olarak da adlandırılır. Bu kısımda anlatıcı genelde masalı bitirir ve masalın içindeki kişilere sonsuz mutluluk diler (Duymaz, 2002'den aktaran Cerrahoğlu, 2011). Bazen anlatıcı bu bölümde kendi mahlasını da ekler ve veya masalı dinleyene de dilek de bulunur. Masal sonu tekerlemesi örneği, "Onlar ermiş muradına, biz çıkalım kerevetine. Gökten üç elma düşmüş; birisi benim, birisi dinleyenin birisi de Safiye Hanım'ın başına." şeklinde olabilir.

2.1.5.7. Yer ve Zaman

Masallarda genellikle belirgin zaman ve yer bulunmaz. Bu, masalın ayırıcı özelliklerinden biridir. Zaman belirsizliğine, masalın içindeki tekerlemeler vurgu yapar. Sıkça kullanılan tekerleme kalıplarına; pireler berber iken, ben ninemin beşiğini sallar iken, evvel zaman içinde... vs. gibi örnekler verilebilir.

Masalların hangi zamanda ve nerede geçtiği bilinmez. Bazen masalın içinde "Hindistan, Bağdat, Yemen, Mısır, İstanbul, Şam vs." gibi yer isimlerine rastlansa da bu yerler sadece isim olarak vardır. Gerçek mekanlarla doğrudan ilişkili bir metinle karşılaşılmaz (Temizyürek, Şahbaz ve Gürel, 2016).

2.1.5.8. Resimleme

Sözlü edebiyat ürünü olan masallarda genellikle resimler olmamakla birlikte, derleme masal kitaplarının bazılarında resimlemelere (illüstrasyon) rastlanmaktadır. Özellikle, okul öncesi dönem çocuğu, kitabı okuyamayacağından, yetişkin ona masal kitabını okurken resimlemeler sayesinde hatırlaması kolaylaşır. Doğru ve yerinde kullanılmış resimlemeler, çocuğun ilgisini kitaba çeker. Bu noktada özellikle kapak resmi önemli bir konumdur. Uygun bir şekilde yapılmamış resimlemeler, yarardan ziyade zarar sağlayabilir. Kitap resimleyen birisi olarak Bassa, (2015) kitap resimlemelerinin etkisi ile kontrol edemeyeceğimiz durumlar meydana gelebileceğine dikkat çeker. Özellikle, çocuklar gibi iletiler konusunda savunmamız bir yaş grubu için etkileri beklenmedik olabilir. Dikkat edilmesi gereken bir diğer unsur ise, kitap resimlerinin anlatımla birebir aynı olmaktansa, anlatımın gölgede bıraktığı kısımları

ortaya çıkarması veya anlatımla olmayan kısımların resimlemeler yoluyla anlatılması çok daha uygun olacaktır (Bassa, 2015).

Resimlemelerin özellikleri incelendiğinde; renklerin gerçekçiliği, resimlemenin çocuğa uygunluğu, korkutucu öge barındırmaması, yüz ifadelerinin çocuğun anlayabileceği şekilde resmedilmiş olması, mekânda konumun doğru resmedilmiş olması gibi noktalara bakılabilir. Çocuklar okuma bilmediklerinden görsel okuma yapmakta, resimler kitabı kavramalarını kolaylaştırmaktadır (Şeref, 2008).

2.1.6. Masalların Çocuk Gelişimi ve Eğitimindeki Önemi

Masalın gerek sözlü kültürümüzün bir aktarıcısı olması yönüyle, gerekse hayal gücünün ürünü olması yönüyle çocuk edebiyatında önemli bir konumdadır. Masalın karakteri ne kadar zorluk yaşarsa yaşasın, masalın sonunda her zaman iyi olan mutlu bir sonla karşılaşmakta ve kötüler cezalarını bulmaktadır. Bu yönüyle çocuğa umudu aşilar ve onları hayallerinin peşinden koşmaya teşvik eder. Ayrıca içerdiği bolca kültür ögesiyle, çocuğa kültür aktarımı görevini üstlenerek, yurdunu tanıyan bir yetişkin olmasının yolunu açar. Bunlardan başka, içerdiği zengin dil öğeleriyle çocuğa anadilinin tanımını yapar ve tekerlemelerle çocuğun ilgisini çekerek dili pratik etmesini sağlar. Özellikle okul öncesi dönemde, çocuk henüz yazı diliyle tanışmamış olduğu için, masalın nasıl anlatıldığı çok önemlidir. Güzel ve ustaca yapılmış iyi bir masal örneğinin çocuğa sanıldığından bile fazla katkıda bulunacağı ortadadır.

Çocuğun hayal gücüne hitap ederek, çocuğun zihinsel ve duygusal gelişimine katkı sağlar. Hem hayali hem de gerçekçi birçok veri sunarak çocuğun zihinsel, dil, duygu ve ahlak gelişimde ipuçları edinmesini sağlar. Bu yönüyle, çocuğun kendini bulmasına ve karakter geliştirmesine yardımcı olur (S. Kardaş ve M. N. Kardaş, 2021).

Anadil öğretimi 4 temel beceri üzerine gelişir. Bunlar; okuma, dinleme, konuşma ve yazma ile ilgili becerileridir. Okuma ve dinleme becerileri çocukların dili anlama, konuşma ve yazma ise ifade etme/anlatım yönünü temsil eder. Bu anlama yönü, çocukta en çok dinleyerek, sonra izleyerek, gözleyerek ve yaşayarak gelişir. Masal ve hikâye, dinleme noktasında, çocuk için en etkili ürünlerdir (Temizyürek, Şahbaz ve Gürel, 2016).

Okul öncesi çağındaki çocukların ev ortamı gelişimleri açısından büyük önem taşımaktadır. Bu dönem, özellikle dil edinimi dönemi olarak da adlandırılır. Bu sebeple özellikle ev ortamında zengin dil uyaranlarının sağlanması, onlara hikâye, masal anlatılması dil gelişimleri açısından önemlidir (Rahman, 2017).

Yine bu dönemde çocukların dil ve konuşma gelişimleri için kitap okunması önem arz etmektedir ve çocuklara okunan veya anlatılan metin içerikleri de önemlidir. Böylelikle ilkokulda kitaba yönelik bakış açısı olumlu olacak ve okuma sevgisi artacaktır (Karatay, 2007).

Masallar çocukların hayal güçlerini, dil gelişimlerini desteklemenin yanı sıra, terapi araçları olarak da kullanılır. Özellikle peri masallarıyla ilgilenen bir grup insan, psikologlardır. Masallarda çocukların gelişimine yardımcı olan ve psikoloji ile ilgili oldukça fazla unsur bulunmaktadır (Dorsey, 2006).

Benzer olarak Danilewitz, (1991) masalların çocuğun duygusal gelişimi üzerindeki anlamı ve önemini vurgulamış ve her yaşta çocuk için psikolojik olarak çok büyük anlamı olduğunu belirtmiştir. Masalların çocuklarla konuştuğunu, çocuklara gerçek yaşam sorunlarıyla başa çıkmalarında rehberlik ettiğini ve yardımcı olduğunu söylemiştir. Ayrıca masalların çocuğun yaşadığı zorlukların tam olarak farkına varılarak, çocuğun duygularını netleştirmeye yardımcı olurken, aynı zamanda onu rahatsız eden sorunlara çözümler önermektedir.

Bunun yanı sıra geleneksel çocuk edebiyatı, iyi ve kötü karakterleri içerir. Basit ve iyi karakterler, çocuğun iyiye özdeşleşmesini ve kötüyü reddetmesini sağlar. Çocuk, hakkaniyetli olan karakterlere sempati duyar, onun kavgalarına katılır, zorluklarla karşılaşabileceği veya birileri tarafından reddedilebileceği halde gerektiğinde kendisine yardım ve rehberlik edileceğini öğrenir (Glazer, 1991'den aktaran; Violetta-Eirini, 2016).

Bu noktada dikkat çekilmesi gereken önemli bir nokta ise, masalların düzenlenmesinin ve yaş gruplarına uyarlanması gerekliliğidir. Masallar yukarıda sıraladığımız tüm bu faydaları gösterebilmesinin yegâne yolu, çocuğa görelilik ilkesine uygun hale getirilmesidir. Aksi takdirde, masallardaki bazı öğeler sakıncalı hale gelip tüm faydalarının önüne geçebilir, hatta zararlı özellikler bile gösterebilir. Düzenlenmesi gereken unsurların başında masallardaki şiddet ve korku öğeleri gelmektedir.

Masallarda çocuklar için korkutucu öğeler bulunmaktadır. Korku faktörünün çocuklar için olumsuz etkileri olabileceği bilinmektedir. Bu nedenle öğretmenler ve ebeveynler genellikle masallarda anlatılan korkunç olaylar ve dehşete düşüren yaratıklar ile ilgilenmekte ve bu da çocuklarda güçlü bir korku duygusuna neden olmaktadır. Bu sebeple öğretmenler ve ebeveynler masal okurken veya anlatırken, böyle korkunç yaratıkların ve olayların varlığının, hayal ürünü masallarda olmasının gerekli nitelikler olduğunu açıklamalıdır (Mirazanashvili ve Qurdadze, 2020).

Temizyürek, Şahbaz ve Gürel, (2016) masallardaki şiddet unsurlarının yoğun ve yanlış şekilde var olmayacak şekilde doğru seçilmesi gerektiği belirtmiştir. Ancak bu unsurlar çok endişe verici olmamalıdır; nasıl dinozor gibi korkutucu olan bir yaratık çocuk kitaplarında sevimli hale getirilebilmişse aynı şekilde tüm diğer olumsuz konular da çocuğa uygun sunulabilir. Ancak bunların çıkarılması söz konusu olmamalıdır çünkü çocuğun bu tarz olumsuzluklarla karşılaşması, onlara hazır olmasını sağlar. Ayrıca, bunlar hayatın gerçekleridir.

Harada (1995), çocukların erken yaşta insanların kültürel ve fiziksel özelliklerine ilişkin bir farkındalık geliştirmeye başladıklarından eserlerde geçen klişelerin ve yanlış tasvirlerin özellikle küçük çocuklar için önemli olduğuna işaret etmektedir. Halk masallarının sınıfta, genellikle resimli hikâye kitabı uyarlamaları biçiminde kullanılması, çocukların dünyayı anlamalarına ve evrensel insan mücadeleleriyle özdeşleşmelerine yardımcı olabilir (Norton, 1999'dan aktaran; Smith ve Wiese, 2006).

Masalların çocuklara orijinal hali ile anlatılmasını savunan diğer görüşler şu şekildedir:

Örneğin, Mirazanashvili ve Qurdadze'e göre (2020) peri masalları, eski zamanlarda oluşmuştur ve oluşan masalların metinlerinde herhangi bir değişiklik yapılması uygun değildir. Tam olarak, korundukları biçimde (sözlü veya yazılı olarak) atalarımızdan bize gelen metinlere göre çocuklara sunulmalıdırlar. Aksi takdirde, masallar asıl işlevini yerine getiremeyecek ve çocuklara olumlu etki yapmak yerine zarar verecektir, şeklinde görüşlerini belirtmişlerdir.

Bettelheim (1989) ise, hiçbir şeyin, çocuklara, geleneksel çocuk edebiyatı kadar fazla zenginlik sağlamadığını savunmaktadır. Görüşünü destekleyerek, geleneksel çocuk edebiyatının, çocukların insani ilerleme ve olası problem çözme

hakkında bilgi edinmelerine yardımcı olduğunu savunmaktadır. Ayrıca, masalların çocukların hayal gücünü desteklediğini ve çocukların hayal gücü ürünlerine ihtiyaç duyduklarını vurgulamıştır.

Orde (2013) ise, peri masallarının, çocuksu zorlukları küçümseyerek değil, “çocuğun açmazlarının ciddiyetine tam güven vererek” ve “kişiliğinin tüm yönleriyle ilişkilendirerek” yaşamla başa çıkmaya yardımcı olduğunu savunmaktadır.

Benzer olarak Shedlock (2004) özellikle son dönemlerde yaygınlaşmaya başlamış, bu unsurlarla bir başa çıkma yöntemi olan masalın sonunun değiştirilmesi durumuna karşı çıkmıştır. Bu değişikliğin henüz tam olarak çözülememiş, karmaşık evreleri olan çocukluk döneminde nasıl etkileri olacağını öngörülemediği sebebiyle tehlikeli bulmuştur. Bunun yerine, çocuğu o masaldan o an için mahrum bırakmış olunacak olsa bile, bu tarz masalların, çocuklara daha ileri yaşlarda okunmak üzere ertelenmesini tavsiye etmiştir.

Halk masalı ya da alternatif masal, çocuklarda en çok tercih edilen söylem türüdür. Birini herhangi bir endişeden uzaklaştırmak için tasarlanmış anlatı veya hikâye anlatımı için tasarlanmış rahatlatıcı bir edebiyat türüdür denilebilir (Violetta-Eirini, 2016).

Norton (1999’dan aktaran; Smith ve Wiese, 2006), Carlson’un çocukların dünyayı anlamalarının geleneksel edebiyat eserlerine vurgu yapar: Ona göre;

- Masallar, çocukların eski çağlardaki insanlığın bilimsel olmayan kültürel geleneklerini anlamalarına yardımcı olur,
- Çocuklara farklı türdeki hikayelerin ve motiflerin birbiriyle ilişkisini gösterir,
- Çocuklara kültürel yayılmayı öğretir,
- Çocukların farklı ülkelerin kültür ve sanatına karşı bir takdir geliştirmelerine yardımcı olur
- Çocuklara farklı ülkeler hakkında gerçek bilgiler sağlar
- Çocukları dünyadaki birçok farklı dil ve kültür lehçesi ile tanıştırır,
- Çocuklara yaratıcı drama, yazma ve diğer biçimler için teşvik sağlar
- Sanatsal ifadenin özü ve çocukları dünyanın her yerindeki insanların doğuştan gelen iyiliğe, merhamete, cesarete ve çalışkanlığa sahip olduğunu fark etmeye teşvik eder.

Özet olarak bakacak olursak masallar çocukların gelişiminde önemli bir yere sahiptir. Masalın orijinalliğinin bozulmadan anlatılması kültürel aktarımlar için de önemlidir. Ancak bir diğer husus ise bu değerli eserlerin çocukların gelişimine uygun olarak aktarılmasıdır.

2.2. İlgili Araştırmalar

Alanyazında masalarla ilgili yapılmış yurt dışı ve yurt içi çalışmalar incelenmiş ve önemli bulunan kaynaklar, başlıklar altında özetlenmiştir.

2.2.1. Yurt içi Araştırmalar

Kılıçaslan'ın, (2019) "*Naki Tezel'in Türk Masalları Adlı Kitabının Çocuk Edebiyatının Temel İlkeleri Bakımından İncelenmesi*" isimli yüksek lisans tez çalışmasında, masalların hem iç hem de dış yapı özelliklerini değerlendirilmiştir. Sonuç olarak masalların dış yapı özelliklerinin çocuklara uygun olmadığı ve bu masalların 10 yaş üzerindeki çocuklara uygun olduğu belirtilmiştir. Kitaptaki resimlerin ise, genel olarak çocuklar için uygun olduğu belirtilmekle birlikte, siyah-beyaz olmaları ve bazı resimlerin korkutucu olması nedeniyle, çocuklar için uygunsuz olduğu vurgulanmıştır. Konu bakımından, çocukların yaş ve gelişimleri için uygun olan ve olmayan konular olduğu, temaların ise genel olarak olumlu olduğu belirtilmiştir. Masallar dil açısından çocuklara uygun bulunmuştur. Eğitimsel özellikler açısından, çocuklar için olumsuz durumlar olduğunu tespit edilmiştir. Mekân açısından, hem gerçekçi hem de olağanüstü mekanların yer aldığını belirtilmiştir.

Koç'un, (2016) "*Masal Kitaplarının 5- 6 Yaş Grubu Okul Öncesi Çocuklarının Gelişimi Üzerindeki Olumlu ve Olumsuz Etkileri*" isimli yüksek lisans tezinde, okul öncesi kurumlarında okutulan, 27 masal kitabındaki masaları incelenmiştir. Araştırmanın sonucunda, korku öğelerinin şiddet öğelerinden daha fazla olduğunu saptanmış ve masalda hem olumlu hem olumsuz mesajların yer aldığını bulunmuştur. Olumlu öğe olarak yardımlaşma, çalışkan ve adaletli olma ve dostluk gibi öğeler verilirken, olumsuz örnek olarak insan yiyen devler, kız çocuğu ölmesi için planlar yapan üvey anneler verilmiştir. Sonuç olarak içeriklerin olumsuz özellikleri daha fazla barındırdığı belirtilmiştir.

Çiftbaş'ın, (2019) "*Türk Halk Masallarında Şiddet*" isimli yüksek lisans tezinde, 870 Türk Halk Masalını incelenmiştir. Masalların 203 tanesinde şiddet ögesi saptanmış, bu 203 masalın içinden 3 tanesini seçilerek ilkokul 4. sınıfta okuyan çocuklara okunmuştur. Araştırma sonucunda çocuklar şiddet unsurlarından etkilenmediklerini, hatta haklı bulduklarını söylemişlerdir. Korku unsurlarında ise pek fazla korkmadıklarını belirtmişlerdir. Araştırmacı, masallardan şiddet öğelerinin çıkarılması yerine olayların yumuşatılması gerektiğini belirtmiştir. Ayrıca, okul öncesi çocukları için bu konuda daha hassas olunması gerektiğini vurgulanmıştır.

Şeref'in, (2008) "*Okul Öncesi Dönem Çocuklarına Yönelik Masal Kitaplarındaki İllüstrasyonların İncelenmesi*" isimli yüksek lisans tez çalışmasında, okullarda bulunan 20 masal kitabı resimleme açısından değerlendirilmiştir. Araştırma sonucunda, resimlemeler okul öncesi çocukları için uygun bulunmuştur. Kapaktaki resimlerin çocuklar için dikkat çekici olduğu, karakterlerin uygun olduğu, renklerin gerçekçi olduğu, masallarda geçen mekân ilişkisi, resimlerde oran-orantı, durumu, kapakla metin uyumu, illüstrasyonların masal içeriğine uygunluğu, renklerinin metne uygunluğu ve illüstrasyonların yaş grubuna uygunluğu açısından değerlendirildiğinde çocuklar için kısmen uygun olduğu bulunmuştur.

Köseler'in, (2009) "*Okul Öncesi Öykü ve Masal Kitaplarında Toplumsal Cinsiyet Olgusu*" isimli yüksek lisans tez çalışmasında, okul öncesi hikâye ve masal kitapları 5 başlık altında incelenmiştir. Beş başlık; hikâye ve masal kitaplarındaki meslek türlerinin cinsiyete göre değerlendirilmesi, karakterlerin en çok kimlerle gösterildikleri, karakterlerin en çok hangi mekânda gösterildikleri, karakterlerin en çok hangi cinsiyette olduğu, aile hayatının gösterilme şeklidir. Araştırma sonucunda masalların, toplumda yer alan geleneksel cinsiyet rollerini yansıttığı tespit edilmiştir. Masallarda kadının; genelde çalışmadığı, tipik olarak mutfak ve çocuk bakımı gibi işleri yaptığı, erkeğin ise; tipik olarak ev dışında işi olduğu, ev içinde daha pasif olduğu ve genel anlamda erkeklerin farklı meslekleri olduğu, ancak kadının genellikle ev içinde gününü geçirdiği görülmüştür.

Sayar'ın, (2009) "*Samsun İli ve İlçelerinde Anlatılan Masalların Çocuk Eğitimi Açısından İncelenmesi*" isimli yüksek lisans tez çalışmasında, Samsun ili ve çevresinden 36 masal derlenmiş ve masalların içerikleri çocuk eğitimi açısından incelenmiştir. Sonuç olarak bu masalların çocuğun farklı gelişim alanlarına olan katkıları anlatılmıştır.

Korkmaz'ın, (2010) "*Gazipaşa Masalları ve Bunların Eğitimdeki Yeri*" isimli yüksek lisans tez çalışmasında, önceden derlenmiş beş masal ve araştırmacıların derlediği on yedi masal incelenmiştir. Çalışma sonucunda içinde şiddet unsurları az olan masalların çocuk eğitiminde yararlı olabileceği ve gelişimsel olarak çocuklara katkı sağlayabileceği sonucuna ulaşılmıştır

Güzelküçük ve Türkyılmaz'ın, (2020) "*Masal Kitaplarında Yer Alan Korku ve Şiddet Ögeleri*" isimli araştırmasında, 6 kitap içinde yer alan 480 masal incelenmişlerdir. Çalışmada en fazla görülen şiddet unsurlarının sırayla; sözlü şiddet, fiziksel şiddet, duygusal şiddet ve cinsel şiddet olduğunu saptanmıştır. Yine, çalışma sonucunda, Türk masallarındaki şiddet unsurlarının, yabancı masallardakinden daha fazla olduğu belirtilmiştir.

Sonuç olarak yurt içi araştırmalar, masalların birçok farklı yararı ve kullanım alanı olabileceğine değinmekle birlikte, masalların özellikle konu ve tema bakımından okul öncesi çocuğuna genel anlamda uygun olmadığı ve masallarda düzeltmelerin yapılması gerektiği sonucuna varmıştır. Resimlemelerin renklendirilmesi ve düzeltmeler yapılması salık verilmiştir. Türk masallarında şiddet unsurlarının fazlasıyla yer aldığı, bu durumun daha büyük yaş grubuna kötü etkileri olmasa da okul öncesi dönem için yumuşatılması gerektiği belirtilmiştir.

2.2.2. Yurt Dışı Araştırmalar

Bettelheim (1989), masalların çocuklar için neden bu kadar önemli ve büyüleyici olduğunu psikanalitik bir bakış açısıyla araştırmış ve bir kitap yayınlamıştır. Özellikle o dönemde “Grimm Kardeşlerin masallarındaki” şiddet temsilleri çok tartışılmıştır. Dolayısıyla, bir sosyal teori perspektifinden, peri masallarının, saldırgan çatışma çözme biçimlerini modelleyerek, şiddeti meşrulaştırdığı ileri sürülmüştür. Pedagojik bir bakış açısından, temsil edilen şiddetin çocuklarda saldırganlık ve korku uyandırabileceği düşünülmektedir. Bettelheim'in (1989) kitabı o zamanlar için geniş ilgi uyandırmıştır. Masalların çocukları iyileştirdiği ve diğer yandan masalların çocukların iç yaşamının anlaşılmasına katkıda bulunabileceğini kanıtladığı için, görüşleri bugün hala etkilidir. Ayrıca çalışmasının büyüünün kullanımları, peri masalı araştırmalarında Freudyen psikanalize dayanan ilk kapsamlı çalışma olduğu belirtilir.

Shchepacheva vd., (2017) çağdaş Rus edebiyatında Hristiyan çocuk masallarının özelliklerini ortaya koymak için yaptıkları araştırmada şu sonuçlara ulaşmışlardır; Hristiyan masallarının ana teması, Tanrı'nın varlığının gerçekleştirilmesi, iyi ve kötünün ayrımı, günah ve ceza anlayışı temasıdır. Bu problem-tematik kompleks, esas olarak masalların kompozisyon ve karakter sistemi düzeyinde somutlaştırılır. Ayrıca yaptıkları analiz sırasında, genellikle hayvanlarla ilgili, Hristiyan peri masallarının iki türü olduğu sonucuna varmışlardır. Birinci tipte ana karakterler hayvanlardır ve insanlara sihirli bir şekilde yardım ederler. Birinci tür peri masallarının baskın didaktizmi, hayvan görüntülerinin şematize edilmesinde ve olay örgüsü işlenişinde ortaya konmaktadır. İkinci türün özelliği, geleneksel döngüsel macera hikayesine ve alegorik peri masallarının ortak bir özelliği olan açık karakter geleneğinin olmamasına dayanır.

Blackwell (1987), Grimm kardeşlerin masal koleksiyonlarının içeriğini cinsiyetler açısından incelemiştir. Grimm kardeşlerin kitabının orijinal baskısında, önde gelen güçlü kadınlarla ilgili çok sayıda hikâye olduğuna dikkat çekmiştir. Ancak bu tür hikayelerin çoğunun, daha sonraki baskılarda, esas olarak ataerkil toplumsal normlara uyması için kaldırıldığını öne sürmüştür.

Örneğin, psikoterapist Susan Darker-Smith'in (2005'ten aktaran VisikoKnox-Johnson, 2016) araştırması, çocukken Külkedisi ile Güzel ve Çirkin gibi peri masalı klasiklerini duyan kız çocukların, yetişkin olduklarında yıkıcı ilişkilerde kalma olasılıklarının daha yüksek olduğunu göstermiştir. Masalların okunduğu evlerde büyüyen birçok küçük çocuk, rol model olarak genellikle kitap karakterleriyle özdeşim kurar. Bu nedenle masallardaki olumsuz karakterlerin onlara gelecek için bir şablon sağlandığı belirtilmektedir.

Sayfullayev ve Dildora, (2020) Özbek peri masallarını farklı açılardan (kendine has özellikleri ve okul öncesi çocukların etik eğitimindeki rolü) incelemişlerdir. Buna göre Özbek masallarının gerçekten halk mizahını ve hicvini yansıttığını belirtmişlerdir. Bir Özbek halk masalının dili, modern halk konuşma dilinden çok farklı olmadığı için çocuklara uygun olduğunu belirtmişlerdir.

Masallarla ilgili eğitim ortamlarında uygulamalı çalışmalar da mevcuttur. Rahman ve diğerleri, (2020) yaptıkları çalışmada halk masallarının Dijital Öykü Modülü içinde yer aldığında çocuklar için Temel Okuryazarlık Becerilerini destekleme açısından uygunluğunu belirlemeyi amaçlamışlardır. Çalışmada

modüldeki halk masallarının çocuklar için bir öğretme ve öğrenme aracı olarak uygunluğunu belirlemede Bulanık Delphi (Fuzzy Delphi) yaklaşımını kullanmışlardır. Veriler, erken çocukluk eğitimi, dil ve okuryazarlık, kreş öğretmenleri, Kadazan-Dusun dilinde öğretim görevlileri ve ayrıca yerli halk eğitimcileri dahil olmak üzere çeşitli alanlardan 20 uzmandan toplanmıştır. Bulgular, halk masallarının özellikle öğrenme sorunları olan çocukların ve onların ihtiyaçlarını karşılamak için geliştirilmeye ve modüle entegre edilmeye uygun olduğunu göstermiştir.

Papadopoulos ve Bisiri (2020) küçük çocuklar için eleştirel düşünme becerilerini geliştirmeyi amaçlayan bir pedagojik program oluşturmuşlardır. Bu program okul öncesi eğitim kurumunda uygulanmıştır. Program yedi ay sürmüş ve 25 çocuğa uygulanmıştır. Çoklu okuryazarlık pedagojisi ilkelerine bağlı kalınarak, çocukların eleştirel düşünme becerilerini geliştirmeye yönelik çeşitli etkinlikler hayata geçirilmiştir. Üç aşamalı uygulama ile gerçekleştirilen program boyunca halk hikâyeleri, masallar ve oyunlar öğretmenlerin kullandıkları temel araçları oluşturmuştur. Programın etkililiğini değerlendirmek için araştırmacılar; programın her oturumunda yer alan dergilerden ve her çocuğun ayrı ayrı portfolyolarından yararlanmışlardır. Araştırma sonucunda geliştirilen programın çocukların davranışlarının yaratıcı ve iletişimsel yönlerini geliştirirken ayrıca eleştirel düşünme becerilerinde artış olduğunu saptamışlardır.

Tsitsani vd., (2011) ebeveynlerin hikâye anlatımına ilişkin görüşlerini ve çocukların tercihlerini betimlemeyi amaçlayan nitel araştırma yapmışlardır. Dört yüz yetmiş ebeveyn araştırmaya katılmış ve açık uçlu sorulardan oluşan yarı yapılandırılmış bir rehber izlenerek, görüşme yapılmıştır. Veriler içerik analizi yöntemleriyle değerlendirilmiştir. Çalışmada üç ana tema oluşturulmuştur. Buna göre; görüşülen kişilerin büyük çoğunluğu, masalların gücüne inandıklarını ve çocuklarının haftada en az bir kez hikâye dinlediğini belirtmiştir. Çoğu ebeveyn, hikâye anlatımını, çocukları kaygılandığında onları yatıştırmak için öğretici bir araç olarak kullandığını söylemiştir. Çocukların tercihleri ile ilgili olarak, çoğu *Kırmızı Başlıklı Kız*'ın diğer ünlü hikayelere göre öncelikli olduğunu, klasik peri masallarını modern olanlara tercih ettiklerini belirtmişlerdir. Tüm katılımcılar, çocuklarının hikâye anlatımından eğlendiklerini ve olumlu yönde etkilendiklerini kabul etmişler. Son olarak, masal sonunda kötü insanlarla ilgili olarak, çocukların kötülerin cezalandırılmalarından tatmin oldukları veya rahatladıklarını belirtmişlerdir. Ancak az sayıda katılımcı kötü

karakterlerin acımasızca cezalandırılmasının, çocuklarında korku duygusu yarattığını ifade etmişlerdir.

Sonuç olarak yurt dışı araştırmalarda, masalların çocuklara olumlu etkiler yaptığı ve gelişim alanlarına hitap ettiğine çok fazla vurgu yapıldığı görülmüştür. Masallardaki bazı korku öğelerinin düzenlenmesi gerektiğine değinilmesine karşın masalların çocukların ilgisini çektiği ve kültürü yansıtmakta başarılı bir araç olduğu da belirtilmiştir.



3. YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli

Yapılan bu araştırma, geleneksel masalların içeriklerinin okul öncesi çocuğuna uygunluğunu incelenmek amacıyla yapılmıştır. Çalışmada araştırma deseni olarak nitel araştırma desenine, toplanan verilerin analizi için ise içerik analizi yöntemine karar verilmiştir.

Nitel araştırmayı Özden ve Saban, (2019, s. 5) “Bireyin oluşturdukları anlamları inceleyerek alana özgü açıklama ya da teori geliştirme süreci.” olarak tanımlamıştır. İçerik analizi ise; “Ele alınan herhangi bir kaydedilmiş iletişim biçiminin içeriğine odaklanmaktadır (Sallan Gül ve Kâhya Nizam, 2021, s. 182).”

3.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini, Türkiye’ye özgü tüm geleneksel çocuk masalları oluşturmaktadır.

Araştırmanın örneklemini, ilköğretim düzeyindeki 100 Temel Eser içinde yer alan 5 masal kitabında bulunan toplam 97 masal oluşturmaktadır. Masallar Tablo 1’de gösterilmiştir.

Araştırmanın amaçsal örnekleme yöntemlerin ölçüt örnekleme kullanılmıştır. “Ölçüt örnekleme (criterion sampling). Bir araştırmada gözlem birimleri belli niteliklere sahip kişiler, olaylar, nesneler ya da durumlardan oluşturulabilir. Bu durumda örneklem için belirlenen ölçütü karşılayan birimler (nesneler, olaylar vb.), örnekleme alınırlar (Büyüköztürk vd., 2016, s. 92)”. Ölçüt olarak masalların; ilköğretim düzeyinde olmasına ve geleneksel masal olmasına dikkat edilmiştir.

Tablo 1. Masalların Yer Aldığı Kitapların Künye Bilgileri

Kitabın Adı	Yazarın Adı	Sayfa Sayısı	Basım Yılı	Baskı Sayısı	İçinde Bulunan Masal Sayısı n	%
Evvel Zaman İçinde	Eflatun Cem Güney	175	2009	22	10	10,3
Altın Işık	Ziya Gökalp	55	2019	10	6	6,2
Keloğlan Masalları	Tahir Alangu	215	2009	18	19	19,6
Az Gittik Uz gittik	Pertev Naili Boratav	367	2017	16	48	49,5
Billur Köşk Masalları	Tahir Alangu	348	2010	18	14	14,4
Toplam		1160			97	100,0

3.3. Veri Toplama Araçları ve Teknikleri

Araştırma için alan yazın taraması yapılmış ve masalları incelemek amacıyla “Masal İnceleme Formu” geliştirilmiştir. Formun hazırlanmasında, masalların okul öncesi çocuğa uygunluğunu saptamak amacıyla; masalın teması, masalın konusu, karakterlerin özellikleri, karakter sayıları, tipler, masalda geçen olay sayısı, kurgu-plan özellikleri, masal içeriği, dil ve anlatım özellikleri, masalın işlevsel özellikleri, masalda geçen değerler, resimleme özellikleri, masalda geçen mekânlar ve masaldaki zaman olgusu başlıkları ele alınmıştır. Hazırlanan form için Halk Bilim alanında masallar konusunda çalışmaları olan 1, okul öncesi çocuk edebiyatı konularında çalışmaları olan 2 akademisyenden uzman görüşü alınmış, uzman görüşleri doğrultusunda formda düzenlemeler yapılmıştır. Nitel araştırmalarda “Araştırmacı, veri toplama araçlarını geliştirirken olabildiğince esnek olmalı (Baltacı, 2019, s. 374).”dır. Bu sebeple veri toplama aracı geliştirilirken esnek olunmaya çalışılmıştır. Veri toplama sürecinde masal inceleme formuna masalların içeriğine göre yeni maddeler eklenmiştir. Formda belirlenen temalar altında toplam 82 madde bulunmaktadır. Formda açık uçlu masallardan doğrudan alıntı yapmaya yönelik maddelerin yanı sıra, karakterlerin genel özellikleri, kurgu-plan özellikleri, içerik özellikleri, dil ve anlatım, masalların işlevi, resim özellikleri, zaman olgusu ve mekân

özellikleri için “Evet, hayır, bazen” seçeneklerine göre masalların kodlanmasına yönelik maddeler de bulunmaktadır (Ek-1).

3.4. Verilerin Toplama Süreci

Araştırmacı tarafından bütün masallar dikkatlice iki veya gerekli durumlarda daha fazla kez okunup, incelenerek detaylı notlar alınmış ve “Masal İnceleme Formu”na göre değerlendirilmiştir. Toplanan verilerin güvenilirliği için başka bir uzman tarafından tesadüfen seçilen masalların bir kısmı (30 masal, %30,9) okunmuş, araştırmacının doldurduğu form ile diğer kişinin doldurduğu forma göre uyuşan verilerin yüzdesi hesaplanmıştır.

Araştırmada, gözlemciler arası güvenilirlik;

“Miles ve Huberman modelinde içsel tutarlılık olarak adlandırılan ve kodlayıcılar arasındaki görüş birliği olarak kavramsallaştırılan bu benzerlik: $\Delta = C \div (C + \partial) \times 100$ formülü kullanılarak hesaplanabilir. Formülde, Δ : Güvenirlik katsayısını, C : Üzerinde görüş birliği sağlanan konu/terim sayısını, ∂ : Üzerinde görüş birliği bulunmayan konu/terim sayısını ifade etmektedir. İçsel tutarlılığı veren kodlama denetimine göre kodlayıcılar arası görüş birliğinin en az %80 olması beklenmektedir (Miles ve Huberman, 1994; Patton, 2002’den aktaran; Baltacı, 2017, s. 8).”

Buna göre gözlemciler arası güvenilirlik %95 olarak bulunmuştur.

3.5. Verilerin Analizi

İncelenen masallar için içerik analizi yapılmıştır.

“İçerik analizinde görüşme, gözlem veya dokümanlar yoluyla elde edilen veriler, dört aşamada analiz edilir: (1) verilerin kodlanması, (2) kod, kategori ve temaların bulunması, (3) kod, kategori ve temaların düzenlenmesi ile (4) bulguların tanımlanması ve yorumlanması (Eysenbach ve Köhler, 2002; Miles ve Huberman, 1994’ten aktaran, Baltacı, 2019, s. 379).”

Ayrıca toplanan verilerde masal formunda yer alan bazı bölümlerde veriler “evet, hayır, bazen” seçeneklerine göre kodlanmıştır. Bu bölümlerdeki veriler betimsel olarak analiz edilmiştir.

“Çoğu betimsel analizde veriler önceden belirlenmiş temalara göre sınıflandırılır, sınıflandırılan verilere ilişkin bulgular özetlenir ve özetler ise araştırmacının öznel birikimi ile yorumlanır. Ayrıca araştırmacı bulgular arasında neden-sonuç ilişkisi kurar ve gerekirse olgular arasında yapısal farklılık analizleri ile karşılaştırmalar yapar (Kitzinger, 1995; Kvale, 1994’ten aktaran Baltacı, 2019, s.379).”

4. BULGULAR VE YORUMLAR

Bu bölümde, veri analizi sonucunda elde edilen tüm bulgular ve bulguların yorumlanması, ilgili başlıklar altında yer almaktadır,

4.1. Masalın Teması

Tablo 2. Örneklemi Oluşturan Masalarda En Fazla Görülen İlk Beş Temanın Dağılımı

Masal teması	n	%
Akıllılık (Kurnazlık)	21	20,4
Akılsızlık	8	7,7
Aşk	8	7,7
Kötülük	8	7,7
İntikam	7	6,8

n=97 masal üzerinden %'ler alınmıştır. Burada sadece ilk 5 tema yer almaktadır.

Tablo 2’de örneklemi oluşturan masalarda en fazla görülen ilk beş temanın dağılımı verilmiştir. Buna göre en sık rastlanan tema “Akıllılık (Kurnazlık)” 21 masalda (%20,4), sonra sırasıyla “Akılsızlık” teması 8 masalda (%7,7), “Aşk” teması 8 masalda (%7,7), “Kötülük” teması 8 masalda (%7,7), “İntikam” teması 7 masalda (%6,8). Beş tema dışında masalarda görülen temalar; iyilik, aile, evlilik, açgözlülük, fevriyet, hırsızlık, cesaret, inat, kıskançlık, sabır, tembellik, adalet, borç, emanet, evlat, hırs, ihanet, vatanseverlik, yalan, yiğitlik.

Örneğin; “Keloğlan” (Gökalp, 2019), “Altı Kız Babası” (Boratav, 2017) ve “Ali Cengiz Oyunu” (Alangu, 2010) isimli masalarda “Akıllılık (Kurnazlık)” teması; “Keloğlan Hiç Alıyor” (Alangu, 2009), “Çiftçi Mehmet Ağa” ve “Akıllı Oğlanlar ile Deli Oğlan” (Boratav, 2017) isimli masalarda “Akılsızlık” teması; “Gelincik Günü” (Güney, 2009), “Balıkçı Güzeli” (Boratav, 2017) ve “Keşiş! Ne Gördün?” (Gökalp, 2019) isimli masalarda “Aşk” teması; “Tilki” (Boratav, 2017), “Muradına Eremeyen

Dilber” ve “Saka Güzeli” (Alangu, 2010) isimli masallarda “Kötülük” teması; “Billur Köşk ile Elmas Gemi” (Alangu, 2010), “Ayşe, Fatma Kuzular” ve “Mehmet Eşkıya” (Boratav, 2017) isimli masallarda ise “İntikam” teması işlenmiştir.

4.2. Masalın Konusu

Tablo 3. Örneklemi Oluşturan Masallarda En Fazla Görülen İlk Beş Konunun Dağılımı

Masal Konusu	n	%
Akıllılık(kurnazlık) ile elde edilen şeyler	20	19,4
İyi kalpli olanın kazanması	7	6,8
Akılsızlık ve tesadüfen elde edilen şeyler	6	5,8
Tesadüfen elde edilen şeyler	4	3,9
Aşk ve kavuşma	3	2,9

n=97 masal üzerinden %'ler alınmıştır. Burada sadece ilk 5 konu yer almaktadır.

Tablo 3'te örneklemi oluşturan masallarda en fazla görülen ilk 5 konunun dağılımı verilmiştir. Buna göre en sık rastlanan konu “Akıllılık (kurnazlık) ile elde edilen şeyler” 20 masalda (19,4%), sonra sırasıyla “İyi kalpli olanın kazanması” konusu 7 masalda (%6,8), “Akılsızlık ve tesadüfen elde edilen şeyler” konusu 6 masalda (%5,8), “Tesadüfen elde edilen şeyler” konusu 4 masalda (%3,9), “Aşk ve kavuşma” konusu 3 masalda (%2,9) yer almıştır. Bu beş konu dışında masallarda görülen konular; açgözlülük ve kötü sonu, evlat özlemi ve kavuşma, fevriyet ve pişmanlık, ihanet ve intikam, kılık değiştirme ve aşkının peşinden gitme, kötülük ve cezası, aşk ve intikam, cesaret, hırsızlık ve emanete sahip çıkma, kıskançlık ve cezası, kurnazlık ve kötülük, sabrın mükâfatı, tembelliğin kötülüğü ve çalışkanlığın iyiliği, aile ve fedakârlık, akılsızlık ile başa gelen kötü şeyler, akılsızlık ve fakirlik, aşk ve gurur, aşk ve hasret, emanetin önemi, en küçük oğlun yiğitlikleri, erkek evlat özlemi ve kavuşma, evlat acısı ve intikam, evlat özlemi ve kaybetme, hırsızlık ve cezası, inanç ve amacına ulaşmak, inat etmenin kötü sonu, iş bilmenin önemi ve gerekliliği, iyiliğe karşı vefasızlık, , önemsiz bir şey için çok uğraş verme, paranın neşenin yanında değersiz kalması, vatanseverlik ile yapılan fedakârlıklar gibi konular ele alınmıştır.

Örneğin, “Köse Dağı” (Güney, 2009), “Keloğlan” (Gökaltın, 2019) ve “Ali Cengiz Oyunu” (Alangu, 2010) isimli masallarda “Akıllılık (kurnazlık) ile Elde Edilen

Mükafat” konusu; “Kuğu Kuşları” (Gökalp, 2019), “Sedef Bacı” (Güney, 2009) ve “Benli Bahri” (Boratav, 2017) isimli masallarda “İyi Kalpli Olanın Kazanması” konusu; “Keloğlan ile Kardeşi” (Alangu, 2009), “Culfa Kadınları” ve “Akıllı Oğlanlar ile Deli Oğlan” (Boratav, 2017) isimli masallarda “Akılsızlık ve Tesadüfen Elde Edilen Şeyler” konusu; “Keloğlan ile Padişah Kızı” (Alangu, 2009), “Yarım Horoz” ve “Tencerecik” (Boratav, 2017) isimli masallarda “Tesadüfen Elde Edilen Şeyler” konusu; “Gelincik Günü” (Güney, 2009), “Çember Tiyar” ve “Deli Gücük” (Boratav, 2017) isimli masallarda ise “Aşk ve Kavuşma” konusu işlenmiştir.

Tüm bu konular çocuk gerçekliği ve çocuğa görelilik ilkesi açısından değerlendirildiğinde ise çocuğun şimdiki yaşamına hayli uzak konular olmasıyla ve daha çok yetişkinlere hitap etmesi yönüyle çocuklara uygun olmadığı düşünülmektedir.

4.3. Masallarda Yer Alan Karakterler

Tablo 4. Örneklemi Oluşturan Masallarda Geçen Karakterlerin Özelliklerinin Dağılımı

Masallarda Yer Alan Karakterler	n
İnsan	94
Hayvan	33
Bitki	7
Doğaüstü Karakter	41
Nesne	9

Tablo 4’te masallarda yer alan karakterlerin özellikleri verilmiştir. Buna göre masallarda en çok insan karakter (n=94) sonra sırasıyla; doğaüstü karakter (n=41), hayvan (n=33), nesne (n=9) ve bitki (n=7) karakterler yer almaktadır.

Örneğin, “Üç Turunçlar”, “Hamur Bebek” (Güney, 2009) ve “Kuyruğu Zilli Tilki” (Boratav, 2017) isimli masallarda; insan, hayvan, bitki, doğaüstü ve nesne karakterlerin hepsine rastlanmaktadır. Ayrıca; sadece insan karakterler içeren “Balıkçı Güzeli”, “Fesatçı Saliha” (Boratav, 2017) ve “Hırsız ile Yankesici” (Alangu, 2010) gibi masallar da bulunmakla birlikte; “Ayşe, Fatma Kuzular”, “Göğsü Kınalı Serçe” ve “Tilki ile Yılan” (Boratav, 2017) isimli masallarda sadece hayvan karakterler bulunmaktadır.

Güleç (1988'den aktaran Koç, 2016) araştırma bulgularıyla benzer olarak masal karakterlerinin genellikle insan, nesneler ve hayvan karakterler olduğunu, karakterlerin doğaüstü özellikler taşıyabileceğini ve toplumun her tabakasından karakter olabileceğini belirtmiştir.

4.4. Karakter Sayısı

Tablo 5. Örneklemi Oluşturan Masalarda Geçen Karakter Sayılarının Dağılımı

Karakter Sayısı	n	%
1	1	1,0
2	2	2,1
3	7	7,2
4	10	10,3
5	15	15,5
6	10	10,3
7	14	14,4
8	6	6,2
9	9	9,3
10	3	3,1
10 üzeri	20	20,6
Toplam	97	100,0

Tablo 5'te masalarda yer alan karakter sayıları verilmiştir. Buna göre masalarda en çok 10 ve üzeri sayıda karakter olduğu en az 1 sayıda karakter olduğu görülmüştür.

Örneğin, “Kuğu Kuşları” (Gökalp, 2019), “Kral Padişahının Kızı” (Boratav, 2017) ve “Zümrüdü Anka Kuşu” (Alangu, 2010) isimli masalarda 10'un üzerinde karakter bulunmaktadır. Bununla birlikte; “Üşengeç” (Boratav, 2017), “Dev Anası ve

Keloğlan” (Alangu, 2009) ve “Göğsü Kınalı Serçe” (Boratav, 2017) isimli masallarda 5 veya daha az karakter bulunmaktadır.

4.5. Karakterlerin Fiziksel Özellikleri

Tablo 6. Örneklemi Oluşturan Masallarda Geçen Karakterlerin Fiziksel Özelliklerinin Dağılımı

Karakterlerin Fiziksel Özellikleri	n
Açık tenli	8
Koyu tenli	11
Fiziksel görüntü sorunu	27

Tablo 6’da masallarda yer alan karakterlerin fiziksel görünüşleri ile ilgili bilgiler verilmiştir. Her masalda karakterlerin fiziksel özelliklerine yer verilmemiş, yer veren masallarda 27 karakter fiziksel olarak olumsuz şekilde betimlenmiş, 8 karakter beyaz ten renkli, 11 karakter siyah ten renkli olarak belirtilmiştir. Masallarda örneğin; yaralı yüz, kambur, kel, köse vb. özellikler fiziksel sorun olarak ele alınmıştır.

“Sultanım, bugün seni istemeye gelecekler. Bütün cariyelerini sakla. Yalnız ortalıkta kör, çolak Araplardan başka kimse kalmasin (Boratav, 2017, s. 191).”

“Billur Köşk ile Elmas Gemi” masalında açık tenli karakterlere rastlanmaktadır:

"Ey benim padişah babam! Senden bu sefer de bir gemi isterim. Teknesi safi elmadan, kamarası mücevherden, direkleri yakuttan döşemesi atlardan olsun. İçine kırk genç, güzel, beyaz köle konulsun, kırk da seçme güzellerden kız. Eğer bunlar olmazsa, kendimi öldürürüm (Alangu, 2010, s. 15).”

“Sedef Bacı” (Güney,2009) masalında koyu ten renkli karaktere rastlanmaktadır:

“Sedef Kız “arılık duruluk!” deyip de dalınca bir ne alınının karası kalmış ne yüzünün karası! Kuş kardeşleri yazıdan, yabandan dönüp de onu öyle “sütten ak, sudan pak” görünce, sevinçlerinden deli divane olmuşlar (Güney, 2009, s. 104).”

“Köse Değirmenci ile Keloğlan” (Alangu, 2009) isimli masalda sakalı çıkmayan (köse) bir karaktere yer verilmiştir

“Evvel zaman içinde, memleketin birinde, bir keloğlan varmış. Bu keloğlana babası, ölüm döşeğinde, boyu kısa, kendi köselerle alışveriş etmemesini, yola da, işe de koşulmamasını vasiyet etmiş (Alangu, 2009, s. 20).”

4.6. Masallarda Yer Alan Tipler

Tablo 7. Örneklemi Oluşturan Masallarda Geçen Tipleme Özelliklerinin Dağılımı

Masallarda Yer Alan Tipler	n
Padişah	44
Keloğlan	26
Şehzade	22
Sultan	15
Dev	11

İncelenen masallarda en çok geçen 5 tipleme sırasıyla şu şekildedir; padişah tiplemesi (n=44), keloğlan tiplemesi (n=26), şehzade tiplemesi (n=22), sultan tiplemesi (n=15) ve dev tiplemesi (n=11).

Bu tipler dışında keloğlanın anası, vezir, lala, derviş, köse, Arap, bey, çoban, kadı, peri, Kırk Haramiler, beyoğlu, üvey ana, yetim evlat, koca karı, carıye, üvey kardeş, Ali Cengiz, yankesici, hanım, tilki, cin, hoca, ağa, tellal, cadı karı, kervancı başı, çiftçi, cambaz, tüccar, dadı, saka güzeli ve Yahudi tiplerine de yer verilmiştir. On yedi masalda ise hiç tipleme rastlanmamıştır.

Örneğin, “Sırmalı Pabuç” (Güney, 2009) isimli masalda; yetim evlat, üvey ana, üvey kardeş, şehzade ve padişah tiplerine; “Keloğlan ile Ali Cengiz” (Alangu, 2009) isimli masalda keloğlan, keloğlanın anası, padişah, sultan ve Ali Cengiz tiplerine; “İlik Sultan” (Boratav, 2017) isimli masalda da padişah, sultan, şehzade, Arap halayık, derviş tiplerine rastlanmıştır. Bunlar gibi bolca tipleme içeren masallar olmakla birlikte, incelenen masallarda hiç tipleme olmayan masallar da bulunmaktadır: “İbiş Dayı” (Güney, 2009), “Koca-Nine ile Tilki” (Boratav, 2017), “İğci Baba” (Alangu, 2010) masallarında tiplerle rastlanmamıştır.

4.7. Karakterlerin İşleniş Şekilleri

Tablo 8. Örneklemi Oluşturan Masalarda Geçen Karakterlerin İşleniş Şekillerinin Dağılımı

	Karakterlerin İşleniş Şekilleri	Evet n	Kısmen n	Hayır n
1	Masal kahramanları çocukların özdeşim kurmak isteyecekleri niteliktedir.	3	31	63
2	Karakterlerde cinsiyet ayrımcılığı yapılmıştır.	32	24	41
3	Karakterler hem güçlü hem de zayıf yönleriyle yer alır.	46	14	37
4	Masal karakterleri fiziksel özelliklerine göre mizaç özellikleri barındırır (kambur-kötü vb.)	30	5	62
5	Karakter isimleri anonimdir.	59	28	10
6	Karakterlerde statü ayrımcılığı yapılmıştır	13	14	70

Tablo 8’de karakterlerin işleniş şekilleri verilmiştir. Buna göre masaldaki karakterlerin isimlerinin çoğunluğunun “anonim” olduğu (59 masal), masalların yaklaşık yarısında karakterler hem güçlü hem de zayıf yönleriyle yer aldığı (46 masal), masalarda cinsiyet ayrımcılığı durumu ise 32 masalda bulunduğu saptanmıştır. Masal karakterleri fiziksel özelliklerine göre mizaç özellikleri barındırma durumunun ise (kambur-kötü vb.)” 30 masalda, karakterlerde statü ayrımcılığına ise 13 masalda rastlanmıştır. “Masal kahramanları çocukların özdeşim kurmak isteyecekleri niteliktedir” maddesi 3 masalda uygun olduğu, 31 masalda ise kısmen uygun olduğu belirlenmiştir.

Örneğin 1. madde değerlendirilirken; çocuk kahraman varsa “Evet”, genç kahraman varsa “Kısmen”, karakterler yetişkinse “Hayır” olarak işaretlenmiştir. 3. madde değerlendirilirken ise; bir karakter hem kaybeden, hem de kazanan olduğu farklı durumların içine giriyorsa “Evet”, baskın olarak kaybeden veya kazanan olup istisnalar görülüyorsa “Kısmen”, ipucu yoksa “Hayır” olarak işaretlenmiştir.

Alanyazında benzer olarak Köşeler, (2009) yaptığı çalışmasında toplumsal cinsiyet rolleri açısından masalları incelemiş ve masalarda cinsiyetlerin geleneksel bakış açısıyla ele alındığını bulmuştur. Ancak bu bakış açısının değişmesi gerektiğini, pasif-kadın, aktif-erkek rollerinin günümüz toplumunda artık geçersiz olduğunu da

belirmiştir. Bunun için masalların uyarlanması gerektiğini bu sebeple konu uzmanlarına görev düştüğünü vurgulamıştır.

Bir diğer çalışmada Shaheen, Mumtaz ve Khalid, (2019) masallarda toplumsal cinsiyet ideolojisini ve toplumsal cinsiyet temsilini bir peri masalı içinde araştırmışlardır. Araştırma sonucunda cinsiyetlerin basmakalıp şekillerde sunulduğunu bulmuşlar. Masal içinde erkekler otoriter ve saldırgan bir yapıya sahipken, kadınlar itaatkâr ve kibardır, ayrıca hayatlarını kurtarmak için akıllarını kullandıkları belirtilmiştir.

4.8. Konu-Plan Özellikleri

Tablo 9. Örnekleme Oluşturan Masalların Kurgu-Plan Özelliklerinin Dağılımı

	Konu-Plan Özellikleri	Evet n	Kısmen n	Hayır n
1	Çocuğun yaşantısına uygundur.	0	1	96
2	Çocuğun yaşına uygundur.	4	21	72
3	Çocuğun gelişimine katkı sağlar.	2	60	35
4	Masal planı tutarlıdır.	56	25	16
5	Masalın kurgusunda yükselme, merak uyandırma, düğüm noktası ve çözülme bulunur.	47	40	10
6	Masalda geriye dönüşler vardır.	69	12	16
7	Masal başlığıyla masal içeriği tutarlıdır.	68	27	2

Çalışma kapsamında incelenen masallardaki kurgu plan özellikleri Tablo 9’da verilmiştir. Buna göre 69 masalda geriye dönüşler olduğu saptanmış, Sonra sırasıyla 68 masalda masal başlığıyla masal içeriği tutarlı olduğu, 56 masalın planının tutarlı olduğu, 47 masalın kurgusunda yükselme, merak uyandırma, düğüm noktası ve çözülme bulunduğu belirlenmiştir.

Örneğin 6. madde değerlendirilirken; masalda daha önce bahsi geçen konuya, yere veya kişiye geri dönme durumu varsa “Evet”, o konunun, yerin veya kişinin bahsi tekrar geçiyorsa “Kısmen”, ipucu yoksa “Hayır” olarak işaretlenmiştir.

“Çocuğun gelişimine katkı sağlar.”, “Çocuğun yaşına uygundur.” ve “Çocuğun yaşantısına uygundur.” maddelerinin okul öncesi dönem çocuklarının özellikleri düşünüldüğünde masal içeriklerinin düzenlenmesi gerektiği düşünülmüştür.

Örneğin, “Üç Elma” (Güney, 2009) isimli masalda, çok iyi niyetli bir padişahın bir türlü çocuğunun olmadığından ve evlat hasretiyle yanıp tutuştuğundan bahsetmektedir. Padişah bu derdini veziriyle paylaşır ve vezirinin verdiği akılla çok güzel ve büyük bir bahçe yaptırır. Bir zaman sonra bu bahçe onun derdini çözmek değil de hatırlatmak etkisini gösterince, padişah bahçeyi talan eder. Tamamen yok etmesine karısı engel olur. Çünkü bu bahçe karısının hem uğrası hem de avuntusu olmuştur. Padişahın karısı o günden sonra bahçeyle daha da çok ilgilenir ve bir gün, bahçenin her derde deva olup onun derdine deva olamamasına sitem eder. O zaman yaşlı bir elma ağacı dile gelir ve kırık dallarından birini dikip, büyüyecek ağacın vereceği elmanın yarısını padişahın, yarısını da kendisinin yemesini söyler. Padişahın karısı tam 7 yıl o elmayı bekler ve ağacın dediğini yapar. Sonunda nur topu gibi bir oğulları olur ve çok mutlu olurlar.

“Derviş Baba” (Boratav, 2017) isimli masalda bir adam dilenci derviş babanın önüne yanlışlıkla bir sarı lira atar. Daha sonra bu parayı istemeye utandığı için şarkı söyleyerek sarı lirasını geri ister. Derviş de yine şarkıyla paranın onda olmadığını söyler ve kadiya gitme kararı alırlar. Yolda, bir çobana rastlarlar. Adamla dervişin şarkısı çobanın hoşuna gider ve o da düdüğüyle aralarına katılır. Daha sonra, bir kemancıya rastlarlar ve o da kemaniyle şarkıya katılır. Kadının karşısına çıkıp şarkıyı söylerler. Kadının kafası karışır ve davayı erteyi güne erteler. Evde karısına durumu anlatında karısı ertesi gün davaya gelmek istediğini söyler. Ertesi gün hepsi şarkıyı söyleyince, kadının karısı da perdenin arkasında zil takıp oynar. Bu durum kadının çok hoşuna gittiği için hepsine birer sarı lira verip davayı tatlıya bağlar.

“Derviş-Baba, sarı altın sendedir, sendedir, sendedir.”

‘A çocuğum, bende yok, bende yok, bende yok...’

‘Dürü dürü dürü düd düd’

‘Gıdı gıy gıy gıy gıdı gıy gıy...’ (Boratav, 2017, s. 234).’’

Yukarıdaki masal özetlerinde de görüldüğü üzere masalların kurgusu akıcı, bağlantılı ve ilgi çekicidir. Masallar kurgu anlamında oldukça güçlü bulunmuştur. Olaylar birbiriyle alakalı bir şekilde uzun bir metin boyunca, alaka ve mantık bozulmadan devam eder.

4.9. Masal İçeriği

Tablo 10. Örneklemi Oluşturan Masalların İçerik zelliklerinin Dağılımı

	Masal İçeriği	Evet n	Kısmen n	Hayır n
1	Masal fiziksel şiddet öğeleri içerir.	64	12	21
2	Masal sözlü şiddet öğeleri içerir.	54	9	34
3	Masal suç aletleri-silahlar içerir.	18	13	66
4	Masal kötü alışkanlık öğeleri içerir (Alkol, sigara vb.)	13	0	84
5	Masalda doğaüstü olaylar yer alır.	61	1	35
6	Masalda çocuğu korkutacak unsurlar bulunur.	47	24	26
7	Masal içerisinde kültürel öğe bulundurulur.	70	17	10
8	Masal bilindik bir esere benzerlik içerir.	6	1	90

Tablo 10’da rneklemi oluşturan masalların içerik özelliklerinin dağılımı verilmiştir. Buna göre 70 masal içerisinde kültürel öğe bulunduğu, 64 masalın içerisinde fiziksel şiddet öğelerinin yer aldığı, 61 masalda doğaüstü olayların bulunduğu, 54 masalın sözlü şiddet öğeleri içerdiği, 47 masalda çocuğu korkutacak unsurlar bulunduğu, 18 masalın suç aletleri-silahlar içerdiği, 13 masalın kötü alışkanlık öğeleri içerdiği (Alkol, sigara vb.)” ve son olarak 6 masalın bilindik bir esere benzerlik içerdiği saptanmıştır.

Örneğin 3. madde değerlendirilirken; masal gerçek bir silah içeriyorsa “Evet”, aslında silah olmayıp silah olarak kullanılan bir alet varsa “Kısmen”, silah yoksa “Hayır” olarak işaretlenmiştir.

Güzelküçük ve Türkyılmaz, (2020) ise yaptıkları çalışmada Türk Masallarında yer alan korku ve şiddet ürünlerinin diğer dünya masallarına oranla daha fazla olduğundan ve bunların da çoğunlukla sözel ve fiziksel şiddet öğeleri olduğunu belirtmişlerdir.

Ayrıca Güneş, (2006) masallardaki travmatik olaylardan ve şiddet içeren olayların uyarlanmadan verilmemesi gerektiğinden ve çünkü çocukların duyduğu

şeyleri gerçek kabul edip taklit etmeye yatkın olduğundan bahseder. Bu tarz masalların çocuklara ulaşmadan önce düzenlenerek, çocuklar için ağır olabilecek ifadelerin özenle düzenlenmesi gerektiğini savunur.

Alanyazında karşıt görüşlere de rastlanmaktadır. Örneğin Çiftbaş, (2019) konuyla ilgili olarak Türk halk masalarında yer alan şiddet içeren durumlardan çocukların etkilenmediğini, dolayısıyla masalla içeriklerindeki olumsuz öğelerin bu şekilde ilişkilendirilmemesi gerektiğini, aksine bu tür durumların çocuk için gerçek hayatta karşılaşılabileceği olumsuz durumlarla başa çıkmasına, sorunların üstesinden gelmesine katkı sağlayacağı görüşündedir.

Yine Kılıçaslan (2019) benzer olarak masalların sözlü kültürde var olduğu dönemde yetişkinlere hitap eden bir tür olması nedeniyle, içinde bulunan yoğun şiddet ve korku unsurunun yer aldığını söylemiştir. Bununla birlikte geçmiş dönemleri anlatan bu masalların çocuklara okunmasının, çocuklar için zararlı olabileceğini düşünmemektedir.

Masallarda şiddet ve korku unsurlarının yer almasını çocukların korkması veya taklit etmesi açısından sakıncalı bulun görüşler de yer almaktadır (Dede, 2017). Dede'ye (2017) göre masalın özü korunarak bazı bölümlerin tamamen çıkarılması değil, yumuşatılıp düzenlenmesi daha yerinde olacaktır. Korku öğelerinin çocuklara korkutarak değil, yumuşatılarak verilmesi, çocuğun kendi korkularıyla yüzleşmesine ve yenmesine de ortam hazırlayacaktır. Shedlock'a (2004) göre ise çocukların, masallardaki şiddet unsurlarını duymaya ihtiyacı vardır.

Koç, (2016) ise yayınlanan masal kitaplarının yeterli denetimden geçmediği fikrini çalışmasında paylaşmış ve kitapların denetlenmesi için yeterli bilgiye sahip bireylerden oluşan bir kurum ihtiyacına vurgu yapmıştır. Yukarıdaki bilgiler ve görüşlerden hareketle kültürümüzü yansıtan masalların özünün korunması, çocuk gerçekliği ve çocuğa görelilik ilkeleri bağlamında bazı yerlerin çocuklar için uyarlanmasının daha uygun olduğu düşünülmektedir.

4.10. Dil ve Anlatım

Tablo 11. Örnekleme Oluşturan Masalların Dil ve Anlatım Özelliklerinin Dağılımı

	Dil ve Anlatım	Evet n	Kısmen n	Hayır n
1	Masalda Türkçe doğru ve güzel bir biçimde kullanılmıştır.	67	30	0
2	Masalda kullanılan kelimeler çocukların dil gelişimine uygundur.	3	33	61
3	Masalda kullanılan cümleler açık ve anlaşılır şekildedir.	45	44	8
4	Masal içeriğinde çocuklar açısından olumsuz olabilecek ifadeler bulunur.	48	22	27
5	Masalda kullanılan anlatım çocukların yaş gruplarına (36-72 ay) uygundur.	2	16	79
6	Masalda kullanılan dil ve üslup çocuğun yaşantısına uygundur.	2	15	80
7	Masal içinde çocuğun kelime dağarcığına yeni kelimeler katacak sözcükler yer alır.	5	91	1
8	Masalın anlatım dili sade ve akıcıdır.	8	39	50
9	Masalda uzun bağlaçlı cümleler yer alır.	40	31	26
10	Masal söz dizim kuralları açısından hatalar ve yazım yanlışları içerir.	17	8	72
11	Masal içinde seviye üzerinde kelime-ifade vardır.	86	6	5
12	Masalda kullanılan dilde anlatım bozukluğu vardır.	18	12	67
13	Masalın ana fikri çocuk tarafından rahatça anlaşılabilir niteliktedir.	3	46	48
14	Masalda problem durumu belirgin şekilde ifade edilmiştir.	40	39	18
15	Masal anlatıcı kişinin ağzından anlatılmaktadır.	92	3	2
16	Masalda insanları ayımlaştıran, dinleyiciyi önyargıya sevk edici ifadeler bulunur.	22	18	57
17	Masal başında tekerleme -döşeme- bulunur.	11	59	27
18	Masal içinde tekerleme bulunur.	37	31	29

Tablo 11’de örnekleme oluşturan masalların dil ve anlatım özelliklerinin dağılımı verilmiştir. Buna göre 92 masalda masal anlatıcı kişinin ağzından anlatılmaktadır, Sonra sırasıyla 86 masalda seviye üzerinde kelime-ifade saptanmıştır.

Yine incelenen masalarda 67 masalda Türkçe doğru ve güzel bir biçimde kullanıldığı, 48 masal içeriğinde çocuklar açısından olumsuz olabilecek ifadeler bulunduğu, 45 masalda kullanılan kelimeler açık ve anlaşılır şekilde olduğu, 40 masalda uzun bağlaçlı cümleler yer aldığı ve problem durumu belirgin şekilde ifade edildiği, 37 masal içinde tekerleme bulunduğu saptanmıştır. Ayrıca diğer maddelere bakacak olursak 22 masalda insanları ayırmıştıran, dinleyiciyi önyargıya sevk edici ifadeler yer aldığı, 18 masal içinde anlatım bozukluğu olduğu, 17 masalın söz dizim kuralları açısından hatalar ve yazım yanlışları içerdiği saptanmıştır. Dil anlatım özelliği olarak 11 masalın başında tekerleme olduğu, 8 masalın anlatım dili sade ve akıcı olduğu belirlenmiştir. sözcük dağarcığı olarak ise 5 masal içinde çocuğun kelime dağarcığına yeni kelimeler katacak sözcükler yer aldığı saptanmıştır. Genel olarak bakıldığında masalların dil ve anlatım özellikleri olarak sadece 3 masalın çocukların dil gelişimine uygun olduğu saptanmış, 33 masal “Kısmen” yeterli bulunmuştur. Masalların çoğunluğunun ana fikirlerinin çocuklar tarafından soyut olabileceği, yalnızca 3 masalda ana fikri çocuk tarafından rahatça anlaşılabilir nitelikte olduğu, 46 masalın kısmen anlaşılır olduğu saptanmıştır. Yine masalda kullanılan anlatımın, dil ve üslup özelliklerinin okul öncesi çocukları için uygunluğunun az düzeyde olduğu (2 masal) saptanmıştır. Masallardan anlatım için 16 masalın kısmen ölçütü karşıladığı, dil ve üslup için ise 15 masalın kısmen ölçütü karşıladığı belirlenmiştir.

Örneğin 7. madde değerlendirilirken; masaldaki kelimelerin 4-5 taneyi geçmeyen kısmı çocuğun kelime haznesini genişletecek yeni kelimeler ise “Evet”, kelime haznesini genişletecek kelime sayısı çok fazlaysa veya çocuğun seviyesinin çok üstündeyse ise “Kısmen”, kelime dağarcığına katkı yapacak kelime yoksa “Hayır” olarak işaretlenmiştir. 10. madde değerlendirilirken; masalda yazım hataları veya yanlış kullanımlar varsa “Evet”, hata olmayıp günümüzde geçerliliğini kaybetmiş kullanımlar varsa “Kısmen”, hata yoksa “Hayır” olarak işaretlenmiştir. 17. madde değerlendirilirken; masal başında masaldan alakasız uzun bir tekerleme -döşeme- varsa “Evet”, masal başında sadece kalıp bir giriş tekerlemesi -masal başı tekerlemesi- varsa “Kısmen”, masalın başında tekerleme yoksa “Hayır” olarak işaretlenmiştir. 18. madde değerlendirilirken; masalın içinde tekerleme varsa-masal başı ve döşeme hariç- “Evet”, masalın sadece sonunda kalıp tekerleme (Masal sonu tekerlemesi) varsa “Kısmen”, masalda tekerleme yoksa -masal başı ve döşeme hariç- “Hayır” olarak işaretlenmiştir.

Genel olarak yapılan çalışmada masalların dil ve anlatım özellikleri açısından istenilen düzeyde olmadığı söylenebilir. Okul öncesi dönemde masalların çocukların konuşma, dinleme, kendini ifade etme gibi dil becerilerini desteklemede, okuma sevgisini aşılama, kendini sözel ve yazılı olarak ifade etme istediği uyandırmada önemli eserlerdir (Karatay, 2007). Bu sebeple masal içeriklerinin dil ve anlatım açısından çocuklar için uygun olması gerekmektedir.

Yapılan çalışmada söz dizim kuralları açısından hatalar ve yazım yanlışları içeren masalarda, eski dilin güncellenmemiş olması kaynaklı hatalar görülmekle birlikte, basım hatası ya da yazım yanlışlarına da rastlanmaktadır. Örneğin, “Keloğlan ve Kırk Haramiler” (Alangu, 2009), “Dünya Güzeli” ve “Kral Padişahının Kızı” (Boratav,2017) isimli masalarda basım hatalarına rastlanmaktadır:

“Hele Keloğlan, bu düzeni kurdun, bu oyunu da ettin, sen misin yaman, yoksa benim miyim (Alangu, 2009, s. 79)?”

“Artık padişahın gözlerinden umutlar üzüyor (Boratav, 2017, s. 67).”

“Ertesi gün bir daha kırıyor kadının tes-tisini (Boratav, 2017, s. 81).”

Yine örnek olarak; “Ayı ile Tilki”, “Derviş Baba” (Boratav, 2017) ve “Köse Dağı” (Güney, 2009) isimli masalarda kullanılan dil ve kelimeler sebebiyle anlaşılmaz olan kısımlar bulunur:

“Tokucağı Tilki alıyor, sırtığı Ayı. Ayı sırtığı bir kaldırdı mı; alçak, dar bir inin içi, sırık takılmış oraya buraya. Tilki verirmiş güdül inciklerine tokucağı, Ayı çökü çöküverirmiş acısından (Boratav, 1919, s. 37).”

“Doğrusu, ekilip dikileni kendine değil, yedi köye yetermiş ama, gel gelelim, kahyaları ellerine, eteklerine temiz değilmiş yoksa (Güney, 2009, s. 136).”

Araştırma kapsamında incelenen masalarda yapılan içerik analizleri sonucunda dört tür tekerleme olduğu görülmüştür. İlki döşeme adı verilen masaldan önce masala hazırlamak amaçlı, masaldan alakasız olarak konulan uzun tekerlemeler. İkincisi masalın girizgahı niteliğinde bilindik kalıplar olan masal başı tekerlemesi. Üçüncüsü masal ortası tekerlemeleri, masalın herhangi bir yerinde, genelde kafiyeli olan ve kalıplaşmış olmayan tekerlemelerdir. Dördüncü ve sonuncu olarak, Masalın bitirişini yapan, masalı dinleyene ve anlatana genelde atıfta bulunan ve yine bilindik kalıplar olan masal sonu tekerlemeleri. Döşeme tekerleme haricindeki tüm tekerlemeler, “Masal içinde tekerleme bulunur” başlığı altında incelenmiştir. Araştırmanın örnekleminde "Evvel Zaman İçinde" (Güney, 2009) isimli masal

kitabındaki masalların tamamında döşeme tekerlemeler bulunmaktadır. Bunun dışında döşeme tekerleme sadece “Altı Kız Babası” (Boratav, 2017) isimli masalda vardır. Geri kalan masallarda sadece diğer 3 tekerleme türüne rastlanır. Aşağıda içerik analizi sonucunda saptanan tekerlemelere örnekler sunulmuştur:

Döşemeye örnek:

“Zaman zaman içinde, kalbur saman içinde; cinler cirit oynarken eski hamam içinde... Enteseden, menteşeden derken karpuzcu çıktı şu köşeden; ay efendim, vay efendim; karpuzlar da karpuz mu ya, ne tartıya gelir; ne teraziye; ne arşına gelir; ne endazeye; doğrusu görülmüş gibi, görülecek gibi değil; üstü nakış nakış örülmüş ama, örülecek gibi değil! Baktım, baka kaldım; on para verdim, on tane aldım. Hani karpuz kesme ile yürek ferahlamaz derler; derler ama, bakalım adı mı güzel, tadı mı güzel; şu karpuzun deyip çıkardım bıçağı mı, baltamı, nacağı mı; ha kestim, ha kesiyorum; ha eştim, ha eşiyorum derken bıçaktır, bir kapak açmasın mı? Kapağı açarken elim de içine kaçmasın mı! Bak hele bir, elimi çıkarayım derken kendim de varıp içine düşüvermedim mi? Bir de gördüm ki, ne göreyim; bir yanı sazlık, samanlık, bir yanı tozluk, dumanlık. Bir yanında demirciler demir döver dengine; bir yanında boyacılar boya boyar renginen; erenleri, derenleri, gördün mü bir başıma gelenleri; ne duvarı var yıkılır; ne kapısı var çıkılır! Boşa koydum dolmadı, doluya koydum almadı; derken bir çoban ilişti gözüme ve lakin ne dönüp baktı yüzüme, ne kulak verdi sözüme! Sürüsünü kaybetmiş boru mu, bu! On yıldır arıyormuş korumu bu! Bu karpuzun içinde, iki dertli bir araya gelende; o başladı kavalı, ben başladım mavalı; inanmayın bu masala (Güney, 2009, s. 65-66)!”

Masal başı tekerlemesine örnek:

“Bir varmış, bir yokmuş. Tanrı'nın kulu çokmuş. Çok yemesi, yok demesi günahmış. Vakti zamanında, bir memleketin ucra bir köyünde bir Keloğlan varmış (Alangu, 2009, s. 166).”

Masal ortası tekerlemesine örnek:

*“Aman lala,
Kuzum lala!
Çok çok vurma,
Pek pek çalma.
Yaktı beni telli-top (Boratav, 2017, s. 170).”*

Masal sonu tekerlemesine örnek:

“Eee, eden bulur, etmeyenler ere muradına, biz çıkalım kerevetine. Gökten üç elma daha düştü; başkalarının alnına kara sürmeyenlerin başına (Güney, 2009, s. 110)!”

4.11. Masalın İşlevi

Tablo 12. Örnekleme Oluşturan Masalların İşlevsel Özelliklerinin Dağılımı

	Masalın İşlevi	Evet n	Kısmen n	Hayır n
1	Masalda çocuklara yönelik evrensel değerler yer alır.	1	8	88
2	Masalda çocuklara yönelik kültürel değerler yer alır.	24	59	14
3	Masal içinde çocukların yorum yapmasını sağlayacak ipuçları yer alır.	0	13	84
4	Masal öğretici (didaktik) tir.	2	9	86
5	Masalda genel olarak olumlu mesajlar yer alır.	6	32	59
6	Masalda eğlendirici ve komik unsurlar yer alır.	13	25	59
7	Masal çocuklarda merak duygusu uyandıracak özelliktedir niteliktedir.	1	31	65
8	Masal çocukların ruhsal ihtiyaçlarını karşılayacak özelliktedir.	0	5	92
9	Masal çocukların gelişimsel ihtiyaçlarını karşılayacak özelliktedir.	2	62	33

Çalışma kapsamında incelenen masalların işlevsel özellikleri Tablo 12’de verilmiştir. Buna göre 24 masalın çocuklara yönelik kültürel değerlere yer verdiği, sonra sırasıyla 13 masalda eğlendirici ve komik unsurlar yer aldığı, 6 masalın genel olarak olumlu mesajlar içerdiği saptanmıştır. “Masal öğretici(didaktik) tir.” olma maddesinin ve “Masal çocukların gelişimsel ihtiyaçlarını karşılayacak özelliktedir.” Maddesinin sadece 2 masalda karşılandığı, 62 masalın kısmen çocukların gelişimsel ihtiyaçlarını karşıladığı, sadece 1 masalda çocuklara yönelik evrensel değerler yer aldığı belirlenmiştir. Ancak “Masal içinde çocukların yorum yapmasını sağlayacak ipuçları yer alır.” maddesi ve “Masal çocukların ruhsal ihtiyaçlarını karşılayacak özelliktedir.” maddesinin hiçbir masalda karşılanmadığı saptanmıştır.

Örneğin, “Tilki ile Yılan” (Boratav, 2017) masalında yılan tarafından ihanete uğrayan tilki, intikam aldıktan sonra arkadaşlıkta dosdoğru olmanın öneminden bahseder. “Tembel Ahmet” (Gökalp, 2019) isimli masalda çalışkanlığın iyi ve tembelliğin kötü olduğu mesajı verilir. “İbiş Dayı” (Gökalp, 2019) isimli masalda dini ve milli değerler övülür ve bu değerlerin kutsallığı vurgulanır. “Keloğlan Hiç Alıyor” (Alangu, 2009) isimli masalda Keloğlan sürekli yanlış yerde yanlış şeyi söylediği için

başına kötü şeyler gelir ve bu yolla nerede ne denilmesi gerektiği öğretilir. “Dev Baba” (Boratav, 19969,) isimli masalda babaya olan saygının ve hatalarını anlayıp özür dilemenin öneminin mesajı verilir. “Helvacı Güzeli” (Alangu, 2010) masalında başkahramanın başını çeşitli kötü olaylar gelir. Masalın sonunda baş kahramana kötülük yapan herkesin sonu da kötü olur.

Örneğin 3. madde değerlendirilirken; masalın kurgusunda bazı kısımlar boşsa ve çocuğun hayal gücüne bırakılmışsa “Evet”, tamamen eksik olmasa da yoruma açık kısımlar varsa “Kısmen”, her şey kurguda tam olarak verildiyse “Hayır” olarak işaretlenmiştir.

Bu araştırmada incelenen masallardan yola çıkarak genelleyecek olursak, neredeyse bütün masalların -içinde iyi karakterler ne kadar acı çekmiş olursa olsun- sonu iyi biter. İyiler kazanır ve mutlu olur, kötüler kaybeder ve üzülür. Bu yönüyle masallar çocuklara, her zaman bir umut olduğu mesajını verir. Örneğin;

“Kötü başladı, dolambaçlı yerlerden geçti, acıklı yollara düştü, sapalarda eğleştiyse de, şu ölümlü dar dünyada her iş dönüp dolaşıp düğümüne bağlandı. (Alangu, 2010, s. 184)”

Yine masalların çocuklar için zararlı olabileceği görüşüne rağmen masalları çocukların yaşamları üzerindeki genel etkisi zarardan çok yarar sağladığını savunan görüşler bulunmaktadır. VisikoKnox-Johnson, (2016) masallarının olumlu yanı olarak bazı rahatsızlıkların tedavisinde yardımcı olmalarıdır. Yine ona göre masal dinlemeye maruz kalan çocuklar onlardan büyük ölçüde yararlanabilir. Masallar, özellikle bilinç ve ahlaki gelişim açısından bir çocuğun gelişiminin önemli bir parçasıdır. Masalarda gerçekçi olmayan bazı temalar olsa da genel etkileri olumludur ve çocukların gelişimi için temel unsurlar sunmaktadır.

4.12. Resimler

Tablo 13. Örnekleme Oluşturan Masallarda Yer Alan Resim Özelliklerinin Dağılımı

	Resimler	Evet n	Kısmen n	Hayır n
1	Resim ile metin ilişkisi uyumu vardır.	29	9	5
2	Yazı ve resimler aynı sayfadadır.	22	13	8
3	Resimler çocuklar tarafından rahat algılanacak niteliktedir.	4	34	5
4	Karakterlerin yüz ifadeleri belirgindir.	6	35	2
5	Resimlemede gerçekçi betimlemeler kullanılmıştır.	5	32	6
6	Resimdeki öğelerin mekândaki konumuna dikkat edilmiştir.	18	12	13
7	Resimlemelerde renk uyumludur.	0	25	18
8	Resimlemelerdeki nesneler gerçek renklerindedir.	0	2	41
9	Resimlemede korkutucu olabilecek öğeler kullanılmıştır.	4	10	29

Çalışma kapsamında incelenen masallarda yer alan resim özellikleri Tablo 13'te verilmiştir. Buna göre 29 masalda resim ile metin ilişkisi uyumu bulunmaktadır. Sonra sırasıyla 22 masalda yazı ve resimler aynı sayfadadır, 18 masalda resimdeki öğelerin mekândaki konumuna dikkat edilmiştir. Masallardan 6 tanesinde karakterlerin yüz ifadeleri belirgindir ve 5 masalda resimlemede gerçekçi betimlemeler kullanılmıştır. Yalnızca 4 masalda resimler çocuklar tarafından rahat algılanacak niteliktedir ve resimlemede korkutucu olabilecek öğeler olduğu saptanmıştır. Ancak “Resimlemelerde renk uyumludur.” maddesi ve Resimlemelerdeki nesneler gerçek renklerindedir.” maddesi hiçbir masalda istenilen düzeyde bulunmamıştır.

Sadece “Evvel Zaman İçinde” (Güney, 2009), “Keloğlan Masalları” (Alangu, 2009) ve “Billur Köşk Masalları” (Alangu, 2010) masallarında resimleme bulunmaktadır.

Araştırma sonuçlarına benzer olarak Şeref, (2008) yaptığı çalışmasında incelediği masal resimlemelerinin resimlerde vurgu ve uyumun, resim boyutlarının uygun ölçütlerde olduğunu, resimlerin dikkat çekici olma, karakter özelliklerinin

doğru verilmesi, renklerin gerçeğe uygun olması, figür-mekan ilişkisinin olması, resim metin içeriğinin uyumu, metne uygun renk kullanımı, renklerin çocuklar için ilgi çekici olması ve yaşlarına uygun olması bakımından kısmen uygun olduğunu bulmuştur (Şeref, 2008)”

Okul öncesi çocuklar için önerilen masalların hacmi basit ve kısa olmalıdır. Çocuklara önerilen masalların doğa, yaban hayatı, dostluk, topluluk, ahlak hakkında olması ve masal için çok sayıda illüstrasyona sahip olması uygun olacaktır. Ayrıca, resimler çocukların masal ve kurgu kitapları okuması için ilginç ve motive edici bir faktördür (Tursunmurotovich, Erاليyevich ve Shuhratovich, 2020). Bu sebeple masal kitaplarında özellikle küçük çocuklar için uygun resimlemelerin olması gerekmektedir.

4.13. Mekân ve Zaman Özellikleri

Tablo 14. Örneklemi Oluşturan Masalarda Yer Alan Mekân ve Zamansal Özelliklerin Dağılımı

Masalarda Geçen Mekân Özellikleri		Evet n	Kısmen n	Hayır n
1	Masalda geçen mekânlar açık ve belirgindir.	13	19	65
2	Masalda geçen mekânlar gerçekçidir.	65	25	7
Masalarda Geçen Zaman Özellikleri		Evet n	Kısmen n	Hayır n
1	Masaldaki zaman akışı gerçekçidir.	69	18	9
2	Olaylar kronolojik ilerler.	85	10	2

Tablo 14’te örneklemi oluşturan masalarda yer alan mekân ve zamansal özelliklerin dağılımı verilmiştir. Buna göre 85 masalda olaylar kronolojik ilerlemektedir, 69 masalda zaman akışı gerçekçidir. Yine 65 masalda geçen mekânlar gerçekçidir.” 13 masalda ise yer alan mekânların açık ve belirgin olduğu saptanmıştır.

Yukarıda verilen bulgulardan çıkarılabileceği gibi masalarda genelde mekanlar belirgin değildir. Ancak bazı masalarda yer ismi verildiği görülmüştür. Örneğin "Üç Bilecenler" (Boratav, 2017) isimli masalda İstanbul ve Horasan, "Çiftçi Mehmed Ağa" (Boratav, 2017) isimli masalda Halep ve Antep, "Helvacı Güzeli"

(Alangu, 2010) isimli masalda Hicaz, “Sefa ile Cefa” (Alangu, 2010) isimli masalda Yemen, İstanbul ve Hint Diyarı (Hindistan) yer isimleri geçmektedir.

Örneğin, zaman tablosundaki 2. madde değerlendirilirken; masalda anlatım sırası kronolojikse “Evet”, masalda “... o işini yapmakta olsun, biz gelelim diğerine...” benzeri ifade varsa “Kısmen”, masal kronolojik değilse “Hayır” olarak işaretlenmiştir.

İncelenen masallarda, zamanın gerçekçiliğini bozan unsurlara az sayıda rastlanmıştır. Genelde zamanın gerçekçiliğini ölçecek bir veri bulunmadığından, bu masallardaki zaman akışı gerçekçi kabul edilmiştir. Örneğin, “Üç Elma” (Güney, 2009) isimli masaldaki masal başı tekerlemesi masalın hem zamanının hem de mekanının gerçekçi olmadığına ipucunu verir:

“Bir varmış, bir yokmuş, develer tellal iken, pireler berber iken, ben anamın beşiğini tıngır mungır sallarken bir memleketin birinde bir padişah varmış (Güney, 2009, s. 168).”

Bir başka masalda ise, zamanın ölçülemezliği doğrudan dile getirilmiştir:

“Bir zaman böyle geçer, kimine gün gelir, kimine yıl. Sen bunu gurbettekine, mihnettekine, hasta döşeginde inleyene, buyruk altında sızlayana; hele hele makamı Yusuf’ta çile dolduranlara sor bir kere... Onu durdurmak da, enini boyunu ölçmek de olmaz; kısılması da, uzaması da bizde başlar, bizde biter zamanın (Alangu, 2010, s. 92).”

Ayrıca masallarda karışık sıralı bir işleyişe rastlanmamıştır ancak, bazı masallarda bir olay gerçekleşmeye devam ederken yarım bırakılıp bir başka olayı anlatmaya başlanıldığı görülmüştür. Bu özelliğiyle kronolojik olmayan masal olarak nitelendirilmiştir:

“Evden getirttiklerini giyinmişler, bu hal ile en yakın hamama yollanmışlar.

Onlar böyle başları buğulu, kaşları çatılı, gert gert gerinip, kas kas kabarıp hamama gidedursunlar, biz gelelim Keloğlan’a (Alangu, 2009, s. 80).”

Araştırma sonuçlarına benzer olarak Oruç, (2019, s. 24) masallardaki yer ve zamanın belirsiz olduğunu, bunun belli başlı ifadeler ve kalıplaşmış döşemelerle pekiştirildiğinden bahseder.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde; bulgular ve yorumlar kısmının sonuçları ışığında çeşitli sonuçlar ve öneriler sunulmuştur.

5.1. Sonuçlar

Bulgular ve yorum kısmında sunulan bulguların sonuçları aşağıdaki başlıklar altında tartışılmıştır.

5.1.1. Masallarda Yer Alan Konu ve Temalara Ait Sonuçlar

Geleneksel Türk Masallarını okul öncesi dönem çocuklarına uygunluk açısından incelemeyi amaçlayan bu çalışmada incelenen masalların tema ve konuları şu şekilde sınıflanmaya çalışılmıştır. Buna göre en fazla; "Akıllılık", "Akılsızlık", "Aşk", "Kötülük" ve "İntikam" temalarına rastlanmıştır. Bundan başka temalar da bulunmaktadır. Burada "Akıllılık" ve "Akılsızlık" temalarının fazla görülmesinin sebebinin, Keloğlan tipinin baş karakter olduğu masallar olduğu söylenebilir. En fazla rastlanan konular ise yine temalarla bağlantılı olarak; "Akıllılık (Kurnazlık) ile elde edilen mükafat", "İyi kalpli olanın kazanması", "Akılsızlık ve tesadüfen elde edilen şeyler", "Tesadüfen elde edilen şeyler" ve "Aşk ve kavuşma" olarak sıralanmıştır.

Konu ve tema açısından bakıldığında, masallarda en çok "Akıllılık(Kurnazlık)" üzerine durulduğu görülmüştür. Masallar kimi zaman bu akıllılık ile oyunlar yaparak, kimi zaman tamamen akılsızca hareketler yaptığı halde şaşırtıcı bir şekilde ve kimi zaman da sadece tesadüfen bir şeyler elde eden kahramanları işler. Bu konuları takiben; "aşk", "sevgi", "evlilik" gibi konuların bolca işlendiği görülmüştür.

5.1.2. Masallarda Yer Alan Karakterler ve Tiplemelere Ait Sonuçlar

İncelenen masallarda en çok rastlanan karakterler sırasıyla; insan, doğaüstü karakter, hayvan, nesne ve bitkidir. Masalın kaynağı insan olduğu için; insanın çevresinde en çok gördüğü unsurlarla birlikte, masalların özelliği sebebiyle bolca doğaüstü karaktere rastlanmıştır. Karakter sayısının genelde 3 veya 3'ten fazla olduğu belirlenmiştir.

İnsan olan karakterlerin fiziksel özellikleri incelendiğinde 27 masalda fiziksel görüntü sorunu olan karaktere, 11 masalda koyu tenli karaktere ve 8 masalda açık tenli karaktere rastlanmıştır görölmüşür.

Sonuç olarak incelenen masalların karakterler bakımından oldukça zengin olduğu görölmektedir. Fiziksel sorun olarak en fazla ele alınan, köselik ve kelliştir. Koyu tenli karakterlerin genelde Arap olarak nitelendirildiği görölmüşür. Beyaz tenli karakterler ise ya sultanlar ya da güzel peri kızlarıdır. Bu zengin karakterler çocuğun hayal gücünü geliştirecektir.

İncelenen masallarda ocuk karaktere hiç rastlanmaması oldukça ilgi çekicidir. Bazı karakterlerin yaşının genç olduğunun ipucu verilse de en az ergenlik çağında oldukları anlaşılmaktadır. ocuk veya bebek karakterlere nadiren rastlanmış, ancak konuşan, hareket eden ve olay örgüsünün içinde yer alan ocuk karaktere hiç rastlanmamıştır. Oysa ocuklar, kahramanlarda kendilerini bulurlar, onları örnek alırken kendisine benzeyen karakterler çocuğun ilgisini çekecek ve masala odaklanmasını sağlayacaktır.

İncelenen masallarda en çok görölen tipler sırasıyla; padişah, Keloğlan, şehzade, sultan ve devdir. Padişah ve aile bireyli masallarda oldukça büyük yer kaplar ve üst tabakayı temsil ederler. Keloğlan ise halkın temsilidir denilebilir, hem çocuğa yaş olarak en yakın tiplerlerden biri oluşu hem de muzip ve eğlenceli kişiliğiyle çocukların en çok ilgisini çeken tiptedir. Göröldüęü üzere masalların sadece tiplerine bakarak dahi kùltür hakkında fikir yürütölebilir. Eski zamanlardan günümüze gelen masallar gerek konuları gerek karakterleri ve tiplerleriyle bize kùltürümüzden ipuçları taşır.

5.1.3. Masallarda Yer Alan Karakterlerin İşleniş Şekillerine Ait Sonuçlar

Masallarda nasıl yer ve zaman belli değilse genellikle karakterler de isimsiz olduğu görülür. İsimleri olduğunda dahi -bazı örnekler hariç- Keloğlan ve Ese Köse gibi karakterin özelliğini yansıtan özelliktedir. Ayrıca, karakterlerde cinsiyet ayrımcılığının fazla olduğu tespit edilmiştir. Bunun sebebi masalların doğduğu toplum zamanında kadın ve erkek rollerinin ve haklarının eşit olmamasıdır. Ancak şimdiki dünya düzeninde çocuğa istenmeyen iletiler verilmemesi amacıyla masallarda bu unsurların uyarlanması ve masalın özünü bozmadan değiştirilmesi, çocuk gelişimi açısından önem taşır.

5.1.4. Masallarda Konu-Plan Özelliklerine Ait Sonuçlar

Yapılan çalışma sonucunda masallar işleniş olarak çocuk açısından ilgi çekici bulunmuştur. Örnekleme oluşturan masallarda yükselme, merak uyandırma, düğüm ve çözüm noktaları barındıran masallar çoğunluktadır. Genel olarak bakıldığında masallar durağan değil aksine oldukça hareketli olduğu görülmüştür. Karakterler sürekli yer ve durum değiştirmekte, mekanlar ve mekân özellikleri hayal güçlerinin sınırlarını zorlayarak yenilenmekte ve şaşırtıcı sonlar görülmektedir. Bu yönüyle çocuğun hayal gücünü geliştireceği ve ayrıca odaklarını masallarda toplamalarını da sağlayacağı düşünülebilir.

Masalların uzunluğu, dikkat çeken başka bir detaydır. Masalların çoğu iç içe geçmiş-zincirleme- masallar olduğu için, okul öncesi dönem çocuğunun dikkat süresini aşan okuma sürelerine ulaşacak uzunlukta masallar olduğu görülmüştür.

5.1.5. Masalların İçeriklerine Ait Sonuçlar

Masallar içerik açısından incelendiğinde ilk göze çarpan, fiziksel ve sözlü şiddetin masalların büyük çoğunluğunda var olması olmuştur. Bununla birlikte korkutucu öğeler de masalların yarısından fazlasında bulunmaktadır.

Ayrıca masalların bazılarında kötü alışkanlık öğelerine rastlanmıştır. Bunları neredeyse hepsi sigaradır. Masallarda; "çubuk", "sigara" ya da "cigara" içmek şeklinde görülmektedir. Çocukların etrafındaki yetişkinlerde de rastladığı bu tarz kötü örnekleri

edebiyatla pekiştirmek doğru bir tutum değildir. Bu sebeple çıkarılması ya da değiştirilmesi gereken öğelerden biri olduğu düşünülmüştür.

Bunlardan ayrı olarak masalların büyük çoğunluğu kültürel öge içermektedir. Bu tespitle, masalların çocuklar için kültürel aktarımda faydalı olacağı düşünülmüştür.

5.1.6. Masalların Dil ve Anlatım Özelliklerine Ait Sonuçlar

Masalların dil ve anlatım özellikleri incelendiğinde, masalların çoğunluğunda çocuğun gelişim düzeyine göre üst düzeyde kelimler bulunduğu ve anlatım olarak süslü bir dil kullanıldığı tespit edilmiştir. Çocuklar için olumsuz olabilecek ifadelerin kullanımının da sık olduğu görülmüştür.

Eserler, elbette ki belli bir miktarda kelime içermelidir. Bu durum çocukların kelime dağarcığını geliştirecektir. Ancak masallarda bilinmeyen kelimelerin sayısı, çocuğun masalı anlamasını zorlaştırabilecek kadar fazladır. Buradan şu sonuca ulaşıyoruz ki; masalları çocuklara uygun hale getirmek için dil konusunda titiz bir çalışma yapılması gereklidir.

Ayrıca tekerlemelere de değinecek olursak, masallarda bolca tekerleme olduğu görülmüştür. Bu çalışmada alanyazında “Masal başı tekerlemesi” veya “Döşeme” olarak adlandırılıp aynı başlık altında yer alan tekerlemeler, araştırmacı tarafından iki ayrı başlığa ayrılmıştır.

Alayazından farklı olarak, masal başı tekerlemesi ve döşeme iki ayrı başlık altında incelenmiştir:

Döşeme Tekerlemesi: Masal girişinde masala giriş yapmak için masal ile ilgisi olmayan tekerlemenin sunulduğu bölümdür.

Masal başı tekerlemesi: Masalın gövde kısmına giriş yaparken söylenen kısa tekerlemelerdir. Genelde "Bir varmış, bir yokmuş..." şeklinde görülür.

Döşeme adını verdiğimiz uzun tekerlemeler yalnızca "Evvel Zaman İçinde" isimli kitaptaki masalların başında ve bundan başka sadece bir masalda daha bulunmaktadır. Kalan tüm masallarda, masal başında en fazla masal başı tekerlemeleri adını verdiğimiz kısa girizgâh kalıpları vardır. Bunların haricinde masalların içinde ve sonunda tekerlemeler olduğu görülmüştür. Masallarda tekerlemenin bulunması okul öncesi dönem çocuklarının dil gelişimlerini desteklemek için önemlidir.

5.1.7. Masalların İşlevlerine Ait Sonuçlar

İncelenen masalların büyük çoğunluğunda didaktik bir tutuma rastlanmamıştır. Bu olumlu bir sonuçtur, zira eserlerde iletilerin doğrudan ve açık açık verilmesinden çok kahramanların tutumu aracılığıyla hissettirilmesi gerekir. Ancak bir diğer bulgu ise çoğu masalın olumlu mesaj içermemesidir. Masalların yarısından çoğunda eğlendirici ve komik unsurların bulunmadığı tespit edilmiştir. Çocukların ruhsal ihtiyacına hitap eden masallar da yok denecek kadar azdır. Ancak gelişimsel ihtiyaçlarından bazılarına, içerdiği önemli öğeler sebebiyle katkı sağlayabilecek düzeydedir.

Buradan anlaşılmaktadır ki, masallar işlevsel açıdan daha yeterli kılmak için basit düzenlemeler ile masalların içindeki önemli unsurlar öne çıkarılıp, olumsuz yönler hafifletilebilir.

5.1.8. Masallarda Yer Alan Resimlere Ait Sonuçlar

Masalların resimlemeleri incelendiğinde toplamda iki çizim olduğunu görüyoruz. Mustafa Delioğlu örneklemdaki iki masal kitabını resimlemiş ve Elif Ekiztepe ise bir masal kitabını resimlemiştir. Kalan iki kitapta ise kapak haricinde resim bulunmamaktadır.

Bulgulara bakarak diyebiliriz ki, resimlerin çoğu metinle ilişkilidir, yazı ve resimler aynı sayfadadır ve mekânda konuma dikkat edilerek çizilmiştir ve ayrıca büyük çoğunluğu korkutucu olabilecek öğe bulundurmaz. Ancak yine genel anlamda yüz ifadelerinin yeterince belirgin olmadığı, betimlemelerin gerçekçi olmadığı, renklerin uyumlu ve gerçekçi olmadığı görülmüştür. Sonuç olarak örneklemdaki resimler genel anlamda uygun olmakla birlikte, yüz ifadelerinin daha belirgin hale getirilmesi ve resimlemelerin renklendirilmesi gerekmektedir.

5.1.9. Masalarda Yer Alan Mekân ve Zaman Özelliklerine Ait Sonuçlar

Örneklemede yer alan masallara baktığımızda masalların çoğunluğunda beklenildiği gibi mekanların açık ve belirgin olmadığı görülmüştür. Ancak mekanların çoğu gerçekçi mekanlardır. Zaman akışının ise genelde gerçekçi ve kronolojik olduğu belirlenmiştir.

5.2. Öneriler

Çalışmanın öneri kısmında öneriler; araştırmacılara yönelik öneriler, masal içeriklerinin düzenlenmesine yönelik yayınevleri ve ilgili uzmanlara yönelik öneriler ve öğretmenlere yönelik öneriler başlığı altında verilmeye çalışılmıştır.

5.2.1. Araştırmacılara Yönelik Öneriler

Bu çalışmada geleneksel masalların okul öncesi çocuklar için uygunluğunu değerlendirmek amaçlanmıştır. Farklı yaş gruplarına yönelik olarak da masal içeriklerini inceleyen çalışmaların yapılması önerilebilir.

Modern masal içeriklerinin de okul öncesi çocuklar için uygunluğunu değerlendiren çalışmaların yapılması önerilebilir.

Yine çocukların masallar hakkındaki görüşlerini inceleyen çalışmalar yürütülebilir.

Masal okuma müdahale çalışmaları ile masalların çocukların farklı açılardan gelişimleri (dil gelişimleri, pro-sosyal beceriler vb.) üzerindeki etkilerine bakılabilir.

5.2.2. Masal İçeriklerinin Düzenlenmesine Yönelik Yayınevleri ve İlgili Uzmanlara Yönelik Öneriler

Masallar sözlü kültürümüzün önemli bir mirasıdır ve bize geçmişimizle ilgili birçok ipucu taşır. İçerisinde, günümüzde unutulmaya yüz tutmuş birçok kültür ve dil ögesi barındırır. Ayrıca içerdiği olağanüstülükler, hayal ürünleri ve tekerlemeler ile çocuğun çok ilgisini çeken ve çocuğun gelişimine en iyi katkıyı sağlayabilecek bir edebiyat ürünüdür. Masal derlemecileri masalların özünü bozmamak adına, olduğu gibi alıp arşivlemişlerdir. Bazı derlemeciler yapılan dil bilgisi hatalarını dahi

düzeltilmeyecek kültürü koruma amacı güder. Bu noktada dikkat edilmesi gereken şey ise derleme masal kitaplarının, çocuk masal kitaplarından ayrılmasının gerekliliğidir.

Geleneksel halk masalların hitap edilen yaş grubundaki çocukların yaş ve gelişimsel özelliklerine göre düzenlenip, gerekli uyarlamalar yapılmalıdır. Masalların çocukların yaşlarına ve gelişimlerine göre uyarlama konusunda halk bilimciler, edebiyat öğretmenleri, okul öncesi eğitim uzmanları, sınıf eğitimcileri, çocuk gelişimciler, psikologlar, rehberlik ve psikolojik danışma uzmanları ile iş birliği yapılmalıdır.

Üzerinde durulması gereken bir diğer konu masalların resimli olmasıdır. Okul öncesi dönem çocukları okuma yazma bilmediklerinden onlara sunulan kitapların yaş ve gelişimlerine uygun bir biçimde resimlenmesi, eserlerin ağırlıklı olarak resimlerden oluşması gerekmektedir. Yapılan çalışma kapsamına masalarda yeterince resimleme yer almamaktadır. Okul öncesi dönem çocuklar için masal kitaplarında çocuklara uygun olacak şekilde bolca resimleme olması önerilebilir.

5.2.3. Öğretmenlere Yönelik Öneriler

Masalların ebeveynler ve öğretmenlerce tercih edilmeyen bir edebiyat türüne dönüşmemesi gerekmektedir. Bu sebeple öğretmenlere somut olmayan kültürel mirasımız olan geleneksel masalların önemi ve değeri konusunda çocuklara ve onların ailelerine bilgilendirmeler yapılmalıdır.

Masallar çocukların yaş ve gelişim özelliklerine göre uyarlanarak eğitim ortamında çocukların dil becerilerini desteklemenin yanı sıra değer eğitimi desteklemek amacıyla da ders materyali olarak kullanılabilir.

Öğretmenler sınıflarında eğlenceli “masal anlatma” etkinlikleri düzenleyerek çocukların kendi kültürlerine ait masalları tanımalarını ve olumlu tutum geliştirmeleri konusunda destekleyebilirler. Yine öğretmenler çocuk kütüphaneleri ile iş birliği yaparak “masal dinleme-okunması- etkinlikleri düzenleyebilir. Bu konuda aileleri de yönlendirilebilir.

KAYNAKÇA

- Alangu, T. (2009). *Keloğlan masalları*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Alangu, T. (2010). *Billur köşk masalları*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Aydın, E. (2021). Çocuklara seslenen diğer yazınsal türler ve dilsel gereçlerin çocukların gelişimlerine katkıları. M. Tunagür ve M. N. Kardaş (Ed.), *Çocuk Edebiyatı* içinde (s. 203-231). Ankara: Pegem Akademi.
- Baltacı, A. (2017). Nitel veri analizinde Miles-Huberman modeli. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3(1), 1-15.
- Baltacı, A. (2019). Nitel araştırma süreci: Nitel bir araştırma nasıl yapılır? *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(2), 368-388.
- Bassa, Z. (2015). Çocuk kitaplarında resimleme. M. Gönen (Ed.), *Çocuk Edebiyatı* içinde (s. 179-223). Ankara: Eğiten Kitap.
- Bettelheim, B. (1989). *The uses of enchantment: The meaning and importance of fairy tales*. New York: Vintage Books.
- Blackwell, J. (1987). Fractured fairy tales: German women authors and the Grimm tradition. *The Germanic Review*, 62, 167-174.
- Boratav, P.N. (2009). *Zaman zaman içinde*. Ankara: İmge Kitabevi.
- Boratav, P.N. (2017). *Az gittik uz gittik*. Ankara: İmge Kitabevi.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş. ve Demirel F. (2016). *Bilimsel araştırma yöntemleri*, Ankara: Pegem Akademi
- Cerrahoğlu, M. (2011). Yalanlamalı destanlar ile masal tekerlemeleri arasındaki benzerlikler. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(15), 281-293.
- Çer, E. (2016). Türkçe öğretiminde çocuğa görelilik ilkesine uygun edebiyat yapıtlarının önemi. *İlköğretim Online*, 15(4), 1399-1410.
- Çiftbaş, Ü. (2019). *Türk halk masallarında şiddet*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Kastamonu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Danilewitz, D. (1991). Once upon a time... The meaning and importance of fairy tales. *Early Child Development and Care*, 75(1), 87-98.
- Dede, A. (2017). *Hadi masal anlatalım*. İstanbul: Taze Kitap.
- Dorsey, A. (2006). Psychology and fairy tales. *An Honors Thesis (HONRS 499)*. Indiana: Ball State University Muncie.
- Gökarp, Z. (2019). *Altın ışıık*. İstanbul: Sis Yayıncılık.
- Güneş, H. (2006). Grimm masallarının olumsuz eğiticilik boyutu. *Yüzyüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3(2), 98-111.
- Güney, E.C. (2009). *Evvel zaman içinde*. İstanbul: Nar Yayınları.
- Güzelküçük, Ş. ve Türkyılmaz, M. (2020). Masal kitaplarında yer alan korku ve şiddet öğeleri. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(3), 859-878.

- Harada, V.H. (1995). Issues of ethnicity, authenticity, and quality in Asian-American picture books, 1983-93. *Youth Services in Libraries*, 8, 135-149.
- Harun, H. and Jamaludin, Z. (2013). Folktale conceptual model based on folktale classification system of type, motif, and function. *The 4th International Conference on Computing and Informatics*, Sarawak: ICOCI 2013
- Huck, C. S., Hepler, S.I., Hickman, J. and Kiefer, B. Z. (1997). *Children's literature in the elementary school (6th ed.)*. Madison, WI: Brown & Benchmark.
- Karatay, H. (2007). Dil edinimi ve değer öğretimi sürecinde masalın önemi ve işlevi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 5(3), 463-475.
- Kardaş, S. ve Kardaş, M. N. (2021). Çocuğun beden, zihin, dil gelişimi ve çocuk edebiyatının dil gelişimindeki önemi. M. Tunagür ve M. N. Kardaş (Ed.), *Çocuk Edebiyatı* içinde (s. 51-76). Ankara: Pegem Akademi.
- Ken, L. (Tarihsiz). Introduction to the world of children's literature. *Entering The World Of Children's Literature*.
- Kılıçaslan, E. (2019). *Naki Tezel'in "Türk masalları" adlı kitabının çocuk edebiyatının temel ilkeleri bakımından incelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Siirt: Siirt Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Koç, Z. (2016). *Masal kitaplarının 5-6 yaş grubu okul öncesi çocuklarının gelişimi üzerindeki olumlu ve olumsuz etkileri*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Aydın Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Korkmaz, İ.E. (2010). *Gazipaşa masalları ve bunların eğitimdeki yeri*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Erzincan: Erzincan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Köseler, F. (2009). *Okul öncesi öykü ve masal kitaplarında toplumsal cinsiyet olgusu*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Aydın: Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Lesnik-Oberstein, K. (2002). Essentials: What is children's literature? What is childhood? P. Hunt (Ed.) *Understanding children's literature* içinde (15-29). London: Routledge
- Lüle, E. (2007). Yedi farklı çocuk kitabının çocuk yazını ilkelerine uygunluğunun değerlendirilmesi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(13), 17-30.
- MEB. (2013). *Okul öncesi eğitim programı*. Ankara.
- Melendez, L. (2015). Preschool through grade 3: Using children's books as a social studies curriculum strategy. *YC Young Children*, 70(3), 48-53.
- Mirazanashvili, N. and Qurdadze, P. (2020). The impact of the folk fairy tales on the early stage of a child development. *Karadeniz Uluslararası Bilimsel Dergi*, 46, 27-35.
- Njoroge, W., Benton, T., Lewis, M.L. and Njoroge, N.M. (2009). What are infants learning about race? A look at a sample of infants from multiple racial groups. *Infant Mental Health Journal*, 30(5), 549-67.
- Oğuzkan, F. (2013). *Çocuk edebiyatı*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Orde, H. (2013). Children need fairy tales. Bruno Bettelheim's the uses of enchantment. *TELEVISION*, 26, 17-18.
- Oruç, Ş. (2019). *Masal ve hikâye anlatıcılığı*. İstanbul: Buğrahan Yayınları.

- Özden, M. ve Saban, A. (2019). Nitel araştırmalarda paradigma ve teorik temeller. A. Saban ve A. Ersoy (Ed.). *Eğitimde nitel araştırma desenleri içinde* (s. 1-29). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Papadopoulos, I., and Bisiri, E. (2020). Fostering critical thinking skills in preschool education: Designing, implementing and assessing a multiliteracies-oriented program based on intercultural tales. *Multilingual Academic Journal of Education and Social Sciences*, 8(1), 87-105.
- Rahman, F. (2017). The revival of local fairy tales for children education. *Theory and Practice in Language Studies*, 7(5), 336-344.
- Russell, D. L. (1991). *Literature for children: A short introduction*. New York: Longman.
- Sallan Gül, S. ve Kâhya Nizam, Ö. (2021). Sosyal bilimlerde içerik ve söylem analizi. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 42(1), 181-198.
- Sarikaya, B. ve Aydeniz, S. (2021). Çocuk gerçekliği ve çocuğa görelik. M. Tunagür ve M. N. Kardaş (Ed.), *Çocuk Edebiyatı içinde* (s. 79-97). Ankara: Pegem Akademi.
- Sayar, E. (2009). *Samsun ili ve ilçelerinde anlatılan masalların çocuk eğitimi açısından incelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Konya: Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Sayfullayev, K. and Dildora, K. (2020). The national and spiritual essence of Uzbek fairytales in upbringing young generation. *Mental Enlightenment Scientific-Methodological Journal*, 1(1), 170-180.
- Shaheen, U, Mumtaz, N. And Khalid, K. (2019). Exploring gender ideology in fairy tales-a critical discourse analysis. *European Journal of Research in Social Sciences*, 7(2), 28-42.
- Shchepacheva, I., Komar, N., Makhinina, N., Sidorova, M., and Berdnikova, O. (2017). Contemporary Christian tale for children: Questions of poetics and problems. *Journal of History Culture and Art Research*, 6(4), 647-654.
- Shedlock, M.L. (2004). *Öykü anlatma sanatı*. (Çev: E. Ergün) Ankara: Yeryüzü Yayınevi.
- Sikharulidze, K. (2012). Fairy-tale as a genre. *Journal of Education*, 1(2), 91-94.
- Smith, J. and Wiese, P. (2006). Authenticating children's literature: Raising cultural awareness with an inquiry-based project in a teacher education course. *Teacher Education Quarterly*, 33(2), 69-87.
- Sever, S. (2007). Çocuk edebiyatı öğretimi nasıl olmalıdır? II. *Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu Gelişmeler, Sorunlar ve Çözüm Önerileri (04-06 Ekim 2006) Sempozyum Kitabı*. (41-56), Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.
- Şeref, G. (2008). *Okul öncesi dönem çocuklarına yönelik masal kitaplarındaki illüstrasyonların incelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Şirin, M.R. (2007). *Çocuk edebiyatına eleştirel bir bakış- çocuk edebiyatı nedir ne değildir?*. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Tanju, E.H. (2015). Edebi türler açısından çocuk edebiyatı. M. Gönen (Ed.), *Çocuk edebiyatı içinde* (93-158). Yayın Yeri: Eğiten Kitap.
- Temizyürek, F., Şahbaz, N. K. ve Gürel, Z. (2016). *Çocuk edebiyatı*. Ankara: Pegem Akademi.

- Tezel, N. (2019). *Türk masalları*. İstanbul: Alfa.
- Tsitsani, P., Psyllidou, S., Batzios, S. P., Livas, S., Ouranos, M. and Cassimos, D. (2011). Fairy tales: a compass for children's healthy development–aqualitative study in a Greek island. *Child: care, health and development*, 38(2), 266-272.
- Tunagür, M. (2021). Tarihi seyir içerisinde çocuk ve çocuk edebiyatı. M. Tunagür ve M. N. Kardaş (Ed.), *Çocuk Edebiyatı* içinde (s. 1-22). Ankara: Pegem Akademi.
- Tursunmurotovich, S.S., Eraliyevich, S.X. and Shuhratovich, I.U. (2020). Illustration and the influence of illustrator on children's understanding of fairy tales and works of art in books. *International Journal of Psychosocial Rehabilitation*, 24(5), 3526-3533.
- Violetta-Eirini (Irene), K. (2016). The child and the fairy tale: The psychological perspective of children's literature. *International Journal of Languages, Literature and Linguistics*, 2(4), 213-218.
- VisikoKnox-Johnson, L. (2016). The positive impacts of fairy tales for children. *HOHONU*, 14, 77-81.
- Weih, T. G. (2015). How to select books for teaching to children: Taking a critical look at books through a pedagogical lens.
- Yükselen, A. (2015). Yaş gruplarına göre çocuk kitapları. M. Gönen (Ed.), *Çocuk edebiyatı* içinde (179-223). Ankara: Eğiten Kitap.
- http-1:** <https://sozluk.gov.tr/> (Erişim Tarihi: 27.04.2022)

EKLER

EK1: Masal İnceleme Formu

MASAL İNCELEME FORMU (OKUL ÖNCESİ İÇİN)

Masal No:

...:

KÜNYE BİLGİLERİ

Kitabın Adı:

...:

...:

...:

MASALDA GEÇEN KARAKTERLER

☐ İnsan ☐ ... ☐ ...

Masalda Geçen Karakter Sayısı:

...:

Karakterlerinin Fiziksel Özellikleri

☐ Açık tenli karakter

☐ ...

☐ ...

Masalda Geçen Olay Sayısı:

Karakterlerin Genel Özellikleri

	Karakterlerin İşleniş Şekilleri	<i>Evet</i>	<i>Kısmen</i>	<i>Hayır</i>
1	Masal kahramanları çocukların özdeşim kurmak isteyecekleri niteliktedir.			
2				
3	...			
<i>Diğer:</i>				

Önemli görülen ifadeleri not ediniz...

Kurgu-Plan Özellikleri

	Konu-Plan-İçerik	<i>Evet</i>	<i>Kısmen</i>	<i>Hayır</i>
1	Çocuğun yaşantısına uygundur.			
2	...			
3	...			

	Masal İçeriği	<i>Evet</i>	<i>Kısmen</i>	<i>Hayır</i>
1	Masal fiziksel şiddet öğeleri içerir.			
2	...			
3	...			
<i>Diğer:</i>				

Önemli görülen ifadeleri not ediniz...

Dil ve Anlatım Özellikleri

	<i>Dil ve Anlatım</i>	<i>Evet</i>	<i>Kısmen</i>	<i>Hayır</i>
1	Masalda Türkçe doğru ve güzel bir biçimde kullanılmıştır.			
2	...			
3	...			
<i>Diğer:</i>				

Önemli görülen ifadeleri not ediniz...

Masalın İşlevsel Özellikleri

	<i>Masal İşlevi</i>	<i>Evet</i>	<i>Kısmen</i>	<i>Hayır</i>
1	Masal çocuğa evrensel değerleri kazandırır niteliktedir.			
2	...			
3	...			
<i>Diğer:</i>				

Önemli görülen ifadeleri not ediniz...

Masalda Geçen Değerler:

- Toplumsal Değerler:
-:
-:

Resimlerin Özellikleri

	<i>Resimler</i>	<i>Evet</i>	<i>Kısmen</i>	<i>Hayır</i>
1	Resim ile metin ilişkisi uyumu vardır.			
2	...			
3	...			
<i>Diğer:</i>				

Önemli görülen ifadeleri not ediniz.

Masalda Geçen Mekânlar

	<i>Masalda Geçen Mekân Özellikleri</i>	<i>Evet</i>	<i>Kısmen</i>	<i>Hayır</i>
1	Masalda geçen mekânlar açık ve belirgindir.			
2	...			
<i>Diğer:</i>				

Önemli görülen ifadeleri not ediniz...

Masaldaki Zaman Olgusu

	<i>Masalda Geçen Zaman Özellikleri</i>	<i>Evet</i>	<i>Kısmen</i>	<i>Hayır</i>
1	Masaldaki zaman akışı gerçekçidir.			
2	...			
<i>Diğer:</i>				

Önemli görülen ifadeleri not ediniz...

